

Avaluació del curs 2013-2014

**Programes de promoció de la salut en centres
d'educació primària i secundària de la ciutat de
Barcelona**

Coordinació de l'informe:

Olga Juárez

Redacció:

Olga Juárez, Borja Casañ, M Isabel Pasarín, Noelia Vázquez, Pilar Ramos

Servei de Salut Comunitària, Direcció de Promoció de la Salut, Agència de Salut

Pública de Barcelona

AGRAÏMENTS:

Al centres d'educació primària i secundària de la ciutat que any rere any incorporen la prevenció dels problemes de salut dels infants i joves dins les seves tasques.

Aquest informe ha estat possible gràcies a aquells mestres de primària i professores i professors de secundària, i alumnes que a més de desenvolupar el programa preventiu al llarg del curs 2013-14, van omplir i retornar el full d'avaluació, eina clau per la millora de les intervencions.

Barcelona, setembre 2015

Cita recomanada:

Juárez O., Casañ B., Pasarín MI, Vázquez N., Ramos P. Programes de promoció de la salut en centres d'educació primària i secundària de Barcelona. Avaluació del curs 2013-2014. Barcelona: Agència de Salut Pública de Barcelona; 2015. Disponible en: www.aspbca

Índex

Resum executiu	1
Resumen ejecutivo	4
Introducció	7
Programa ‘Creixem sans’	8
Programa ‘PASE.bcn’	15
Programa “Classe sense fum”	25
Programa ‘CANVIS’	27
Programa ‘Sobre canyes i petes’	36
Programa ‘Parlem-ne, no et tallis!’	45
Valoració del programa ‘Parlem-ne, no et tallis!’ per part del professorat.....	46
Valoració del programa ‘Parlem-ne, no et tallis!’ per part de l’alumnat que ha rebut la intervenció	55
Valoració del programa ‘Parlem-ne, no et tallis!’ per part dels joves educadors	60
Estratègia ‘Fem Salut!’	64
Aspectes generals a millorar	70

Índex de taules

Taula 1. Aspectes que més han agradat. Valoració del professorat. Programa ‘Creixem Sans’. Curs 2013-14.....	12
Taula 2. Aspectes que menys han agradat. Valoració del professorat. Programa ‘Creixem Sans’. Curs 2013-14.....	12
Taula 3. Aspectes que més han agradat. Valoració del professorat. Programa ‘PASE.bcn’. Curs 2013-14.	20
Taula 4. Aspectes que menys han agradat. Valoració del professorat. Programa ‘PASE.bcn’. Curs 2013-14	21
Taula 5. Aspectes que més han agradat. Valoració del professorat. Programa ‘CANVIS’. Curs 2013-14.	32
Taula 6. Aspectes que menys han agradat. Valoració del professorat. Programa ‘CANVIS’. Curs 2013-14.	33
Taula 7. Aspectes que més han agradat. Valoració del professorat. Programa ‘Sobre canyes i petes’. Curs 2013-14	41
Taula 8. Aspectes que menys han agradat. Valoració del professorat. Programa ‘Sobre canyes i petes’. Curs 2013-14	42
Taula 9. Cursos, assignatures i temps emprat en l’aplicació del programa segons tipus d’itinerari (percentatge d’aules). ‘Parlem-ne; no et tallis!’. Curs 2013-14.....	48
Taula 10. Valoració i satisfacció del professorat vers diferents aspectes del programa (puntuacions mitjanes sobre una escala del 0 al 10). ‘Parlem-ne; no et tallis!’. Curs 2013-14.....	50
Taula 11. Aspectes que més han agradat. Valoració del professorat. Programa ‘Parlem-ne, no et tallis!’. Curs 2013-14.....	51
Taula 12. Aspectes que menys han agradat. Valoració del professorat. Programa ‘Parlem-ne, no et tallis!’. Curs 2013-14.....	53
Taula 13. Cursos, assignatures, realització del taller Tarda Jove i satisfacció global segons tipus d’itinerari (percentatge d’alumnes). ‘Parlem-ne; no et tallis!’. Curs 2013-14.	55
Taula 14. Aspectes que més han agradat. Valoració de l’alumnat. Programa ‘Parlem-ne no et tallis!’. Curs 2013-14.	58

Taula 15. Aspectes que menys han agradat. Valoració de l'alumnat. Programa 'Parlem-ne, no et tallis!'. Curs 2013-14.....	59
--	----

Índex de figures

Figura 1. Percentatge d'assistència a la formació sobre el programa 'Creixem Sans'.	
Curs 2013-14.....	9
Figura 2: Percentatge d'aules on es van aplicar les diferents unitats. Programa 'Creixem Sans'. Curs 2013-14.....	10
Figura 3. Evolució temporal del percentatge d'alumnat de primer d' ESO que participa al programa 'PASE.bcn'	15
Figura 4. Percentatge d'alumnes de primer d'ESO que van participar al programa PASE, segons districte. Curs 2013-14	16
Figura 5. Assistència a la formació sobre el programa 'PASE.bcn'. Curs 2013-14	17
Figura 6. Percentatge d'aules on es van aplicar les diferents unitats. Programa 'PASE.bcn'. Curs 2013-14.	18
Figura 7. Evolució temporal del percentatge d'alumnes de primer d'ESO que participen al programa 'Classe sense fum'	26
Figura 8. Evolució temporal del percentatge d'alumnes de segon d'ESO que participen al programa 'CANVIS'	27
Figura 9. Percentatge d'alumnes de segon d'ESO que van participar al programa 'CANVIS' segons districte. Curs 2013-14	28
Figura 10. Assistència a la formació sobre el programa 'CANVIS'. Curs 2013-14. Font: Qüestionari d'avaluació del programa, curs 2012-13.	29
Figura 11: Percentatge d'aules on es van aplicar les diferents unitats. Programa 'Canvis'. Curs 2013-14.....	30
Figura 12. Evolució temporal del percentatge d'alumnes de tercer d' ESO que participen al programa 'Sobre canyes i petes'.	36
Figura 13. Percentatge d'alumnes de 3r d'ESO que van participar al programa 'Sobre canyes i petes' segons districte. Curs 2013-14.	37
Figura 14: Assistència a la formació sobre el programa 'Sobre canyes i petes'. Curs 2012-13.	38
Figura 15. Percentatge d'aules on es van aplicar les diferents unitats. Programa 'Sobre canyes i petes'". Curs 2013-14.	39

Figura 16. Evolució temporal del percentatge d'alumnat que participen al programa 'Parlem-ne; no et tallis'	45
Figura 17. Percentatge d'alumnes que van participar al programa 'Parlem-ne; no et tallis!' segons districte. Curs 2013-14	46
Figura 18. Percentatge d'assistència a la formació sobre el programa 'Parlem-ne; no et tallis!'. Curs 2013-14	47
Figura 19. Percentatge d'aules on es van aplicar les diferents unitats de l'Itinerari 1. ..	49
Figura 20. Percentatge d'aules on es van aplicar les diferents unitats de l'Itinerari 2. ..	49
Figura 21. Valoració per part de l'alumnat de diferents aspectes de les activitats realitzades (percentatge d'alumnes que van fer una valoració com a "molt o força"). 'Parlem-ne; no et tallis', segons itinerari. Curs 2013-14.....	56
Figura 22. Valoració per part de l'alumnat de diferents aspectes del taller de la Tarda Jove (percentatge d'alumnes que van fer una valoració com a "molt o força"). 'Parlem-ne; no et tallis', segons itinerari. Curs 2013-14.	57
Figura 23. Evolució temporal del número de centres adherits a l'estratègia "Fem Salut!".	65
Figura 24. Número de comissions formades als centres Fem Salut! avaluats durant el Curs 2013-14.....	66
Figura 25. Número de centre "Fem Salut!" avaluats que han realitzat els diferents programes de l'ASPB.	66

Resum executiu

Els programes de promoció de la salut i de prevenció de riscos en població escolar que ofereix l'Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB) estan encaminats a afavorir el desenvolupament d'hàbits saludables i són desenvolupats pel professorat, amb suport de material didàctic, assessorament i formació prèvia per part de l'ASPB.

Els programes aborden la prevenció de l'abús de substàncies addictives ('PASE.bcn', 'Classe sense fum' i 'Sobre canyes i petes'), la promoció d'hàbits alimentaris saludables i activitat física ('Creixem Sans' i 'CANVIS') i la prevenció de l'embaràs adolescent i les infeccions de transmissió sexual ('Parlem-ne, no et tallis'). En aquest informe del curs 2013-14, s'inclou també l'avaluació de procés d'aplicació de l'estratègia d'elaboració d'un pla d'escola de promoció de la salut anomenada 'Fem Salut!'. Alguns programes s'apliquen l'etapa d'Educació Primària i altres al llarg de l'Ensenyament Secundari Obligatori (ESO) i primers cursos de Batxillerat i Cicles Formatius.

Al llarg del curs acadèmic 2013-2014, la cobertura dels programes, respecte a l'alumnat objectiu ha estat: programa 'Creixem sans' (4t de primària) del 5,4%, programa 'PASE. Bcn' (1r d'ESO) del 29,0%, programa 'Classe sense fum' del 3,9%, programa 'CANVIS' (2n ESO) del 43%, 'Sobre canyes i petes' (3r d'ESO) del 36,1%, i 'Parlem-ne; no et tallis!' (preferentment 4r d'ESO) del 34,7%. A més l'estratègia Fem Salut! (escoles de primària i secundària) s'ha desenvolupat en 22 centres. A excepció del PASE, el descens observat durant els anys anteriors als diferents programes escolars sembla haver-se detingut i, fins i tot s'observa un lleuger increment respecte els anys immediatament anteriors. En el cas del Fem Salut! i el 'Classe sense fum' es percep una tendència a l'estabilització. La cobertura dels programes manté una desigual distribució territorial. El districte de Sant Martí es situa sistemàticament a la cua en tots els programes, arribant a tenir 10 vegades menys seguiment en alguns dels programes que altres districtes.

El professorat participant en l'aplicació dels programes en fa una avaluació final a través d'una enquesta que permet aprofundir en diversos aspectes, identificar punts febles i introduir elements de millora. Al curs 2013-14 es van inscriure 740 aules i la taxa de resposta va ser del 67.3%.

L'ASPB ofereix al professorat que aplica els programes una sessió formativa prèvia a la seva aplicació a l'aula. La majoria del professorat que implementa els programes són dones entre 41 i 46 anys d'edat,. El percentatge d'assistència a aquesta formació és baix. Tanmateix, la formació rebuda és molt ben valorada pel professorat immediatament després de la seva finalització però, un cop s'ha aplicat el programa la puntuació de la formació disminueix. Això pot estar relacionat amb el fet que l'aplicació del programa els fa més conscients de les necessitats de formació de les què prèviament no n'eren conscients.

La majoria dels professors/es desenvolupen els programes en hores de tutoria i en els cursos per als quals estan indicats; excepte el programa 'CANVIS', el qual s'aplica en més del 35% dels casos a primer d'ESO enlloc de segon. La satisfacció global del professorat vers els programes és molt elevada i la majoria manifesta la intenció de repetir la seva aplicació.

S'ha produït un sensible augment en la taxa de resposta a l'enquesta d'avaluació per part del professorat respecte dels anys previs, cosa que pot ser deguda a l'exigència d'aquest tràmit per poder rebre el certificat del curs.

Entre les barreres per al desenvolupament dels programes, el professorat manifesta escassa disponibilitat de temps, fet que està en consonància amb el descens de l'aplicació de les darreres unitats dels programes. Això comporta deixar d'introduir conceptes o deixar de treballar temes considerats com a bàsics per a cada programa. La millor senyalització de les activitats imprescindibles i la possibilitat de sintetitzar o reduir algunes parts podrien permetre que el professorat pogués adaptar els programes a la seva disponibilitat de temps i als imprevistos que vagin sorgint durant el curs escolar. Destaca l'escassa implementació de les activitats a treballar amb les

famílies de l'alumnat en els programes 'PASE.bcn' i 'Sobre canyes i petes'. Hi ha una certa percepció de que alguns contextos i materials estan una mica obsolet per la qual cosa es valorarà la seva actualització per a properes edicions.

Al curs 2013-2014, s'ha comptat amb les valoracions de l'alumnat sobre el programa 'Parlem-ne; no et tallis!', però amb una taxa de resposta només el 5,5% cal cercar maneres per incrementar-la, abans d'estendre aquesta nova línia d'avaluació a la resta de programes. De les respostes rebudes es desprèn una bona acceptació de les activitats dins del programa per part de l'alumnat, excepte pel que fa alguns continguts considerats repetitius o ja sabuts, els problemes d'actitud dels companys/es de classe i l'excessiu pes d'algunes unitats (SIDA) sobre altres.

Resumen ejecutivo

Los programas de promoción de la salud y de prevención de riesgos en población escolar que ofrece la Agencia de Salud Pública de Barcelona (ASPB), están encaminados a favorecer el desarrollo de hábitos saludables y son desarrollados por el profesorado, con apoyo de material didáctico, asesoramiento y formación previa por parte de la ASPB.

Los programas abordan la prevención del abuso de sustancias adictivas ('PASE.bcn', 'Classe sense fum' y 'Sobre canyes i petes'), la promoción de hábitos alimentarios saludables y actividad física ('Creixem sans' y 'CANVIS') y la prevención del embarazo adolescente y las infecciones de transmisión sexual ('Parlem-ne, no et tallis!'). En este informe del curso 2013-14, se incluye también la evaluación del proceso de aplicación de la estrategia de elaboración de un plan de escuela de promoción de la salud denominado 'Fem Salut!'. Algunos programas se aplican algunas de ellas en la etapa de Educación primaria, y otras a lo largo de toda la Enseñanza Secundaria Obligatoria (ESO) y primeros cursos de Bachillerato y Ciclos Formativos.

A lo largo del curso académico 2013-2014, la cobertura de los programas, respecto al alumnado objetivo, ha sido: programa 'Creixem sans' (4º de primaria) del 5,4%, programa 'PASE. Bcn' (1º de ESO) del 29%, programa 'Classe sense fum' del 3,9%, programa 'CANVIS' (2º ESO) del 43%, 'Sobre canyes i petes' (3º de ESO) del 36,1%, y 'Parlem-ne, no et tallis!' (Preferentemente 4º de ESO) del 34,7%. Además, la estrategia 'Fem Salut!' (escuelas de primaria y secundaria) se ha desarrollado en 22 centros. A excepción del PASE, el descenso observado durante los años anteriores en los diferentes programas escolares parece haberse detenido, e incluso se observa un ligero incremento respecto a los años inmediatamente anteriores. En el caso del 'Fem Salut!' y el 'Classe sense fum' se percibe una tendencia a la estabilización. La cobertura de los programas mantiene la desigual distribución territorial. El distrito de Sant Martí se sitúa sistemáticamente en la cola en todos los programas, llegando a tener 10 veces menor seguimiento que algunos programas de otros distritos.

El profesorado participante en la aplicación de los programas hace una evaluación final a través de una encuesta que permite profundizar en varios aspectos, identificar puntos débiles e introducir elementos de mejora. En el curso 2013-14, se inscribieron 740 aulas la tasa de respuesta fue del 67,3%. La ASPB ofrece al profesorado que aplica los programas una sesión formativa previa a su aplicación en el aula. La mayoría del profesorado que implementa los programas son mujeres entre 41 y 46 años de edad.. El porcentaje de asistencia a esta formación es baja. Sin embargo, la formación recibida es muy bien valorada por el profesorado inmediatamente después de su finalización , pero una vez se ha aplicado el programa la puntuación de la formación disminuye.. Esto puede estar relacionado con el hecho que la aplicación del programa las hace más conscientes de las necesidades de formación de las que previamente no eran conscientes.

La mayoría de los profesores/se desarrollan los programas en horas de tutoría y en los cursos para los cuales están indicados; excepto el programa ‘CANVIS’, el cual se aplica en más del 35% de los casos en 1º de ESO en lugar de en 2º curso. La satisfacción global del profesorado verso los programas es muy elevada y la mayoría manifiesta intención de repetir su aplicación. En los cuatro programas, no siempre se consigue la aplicación de la totalidad de las unidades planificadas.

Se ha producido un sensible aumento en la tasa de respuesta de la encuesta evaluación por parte del profesorado respecto a años previos, cosa que puede ser debida a la exigencia de este trámite para obtener el certificado del curso.

Entre las barreras para el desarrollo de los programas, el profesorado manifiesta escasa disponibilidad de tiempo, hecho que está en consonancia con el descenso de la aplicación de las últimas unidades de los programas. Esto comporta dejar de introducir conceptos o dejar de trabajar temas considerados como básicos para cada programa. La mejor señalización de las actividades imprescindibles y la posibilidad de sintetizar o reducir algunas partes podrían

permitir que el profesorado pueda adaptar los programas a su disponibilidad de tiempo y a los imprevistos que vayan surgiendo durante el curso escolar.

Destaca la escasa implementación de las actividades a trabajar con las familias del alumnado, en los programas 'PASE.bcn' y 'Sobre canyes i petes. La valoración del material como poco actualizado y de los contenidos como repetitivos son dos aspectos que también destacan en las evaluaciones de este año.

Para el curso 2013-2014, se ha contado con las valoraciones del alumnado sobre el programa 'Parlem-ne, no et tallis!', pero con una tasa de respuesta de tan solo 5,5% hay que buscar maneras para incrementarla, antes de extender esta nueva línea de evaluación al resto de programas. De las respuestas recibidas se desprende una buena aceptación de las actividades dentro del programa por parte del alumnado, excepto en cuanto a algunos contenidos considerados repetitivos y ya sabidos, los problemas de actitud de algunos compañeros/as en clase, y el excesivo peso de algunas temáticas (SIDA) sobre otras.

Introducció

L'Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB) ofereix programes de promoció de la salut i de prevenció de riscos, adreçats a la població escolar i encaminats a afavorir el desenvolupament d'hàbits saludables. La majoria del programes són desenvolupats pel professorat amb el suport de material didàctic, assessorament i formació prèvia per part de l'ASPB, comptant amb les professionals del Servei de Salut Comunitària (SESAC) com a referents de proximitat.

En finalitzar el curs, el professorat participant en cada programa, així com l'alumnat participant en el programa “‘Parlem-ne; no et tallis!’ van respondre una enquesta per a l'avaluació anual, cosa que serveix per al seguiment dels programes i per introduir elements de millora i d'actualització.

En aquest informe del curs 2013-14, s'inclou també l'avaluació de procés del programa 'Creixem Sans', que es fa a 4t curs d'educació primària, així com el concurs 'Classe sense fum' adreçat a l'alumnat de 1r i 2n curs d'Educació Secundària Obligatòria (ESO), i l'estratègia 'Fem Salut!', en la què participen tant escoles de primària com de secundària.

En aquest informe es presenta l'avaluació del curs escolar 2013-2014.

Programa ‘Creixem Sans’

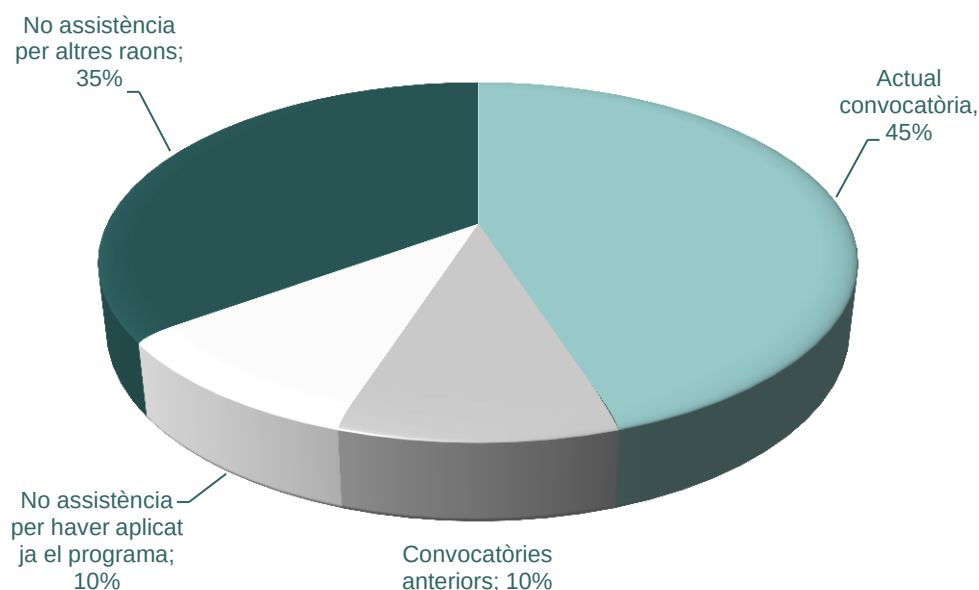
Aquest programa es deriva del projecte de Prevenció de la Obesitat Infantil a Barcelona (POIBA) i l'àmbit d'aplicació és l'educació primària.

‘Creixem Sans’ és un programa de prevenció de l'obesitat infantil indicat adreçat a l'alumnat de 4t curs d'educació primària. El programa consta de tres mòduls de treball, ‘Creixement: pes i alçada. Valoració de la imatge corporal’ (amb dues unitats), ‘Alimentació i nutrició’ (amb cinc unitats) i ‘Activitat física i descans’ (amb dues unitats). Va ser dissenyat l'any 2011 i al llarg dels cursos 2011-12 i 2012-13 es va aplicar només en el grup d'escoles que van participar en la fase pilot.

El curs 2013-14 ha estat el primer en el què es va oferir a totes les escoles de la ciutat de Barcelona i es van inscriure 18 centres de primària arribant la cobertura a 707 alumnes (5,4%). La taxa de resposta del professorat a l'enquesta d'avaluació va ser del 66,6% (n=20), el que representa 527 alumnes que han participat en el programa (77,8%).

L'edat mitjana del professorat que va valorar el programa era de 41 anys i un 75% eren dones. A la Figura 1 es presenta l'assistència a la formació prèvia ala implantació del programa..

Figura 1. Percentatge d'assistència a la formació sobre el programa 'Creixem Sans'. Curs 2013-14

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2013-14.

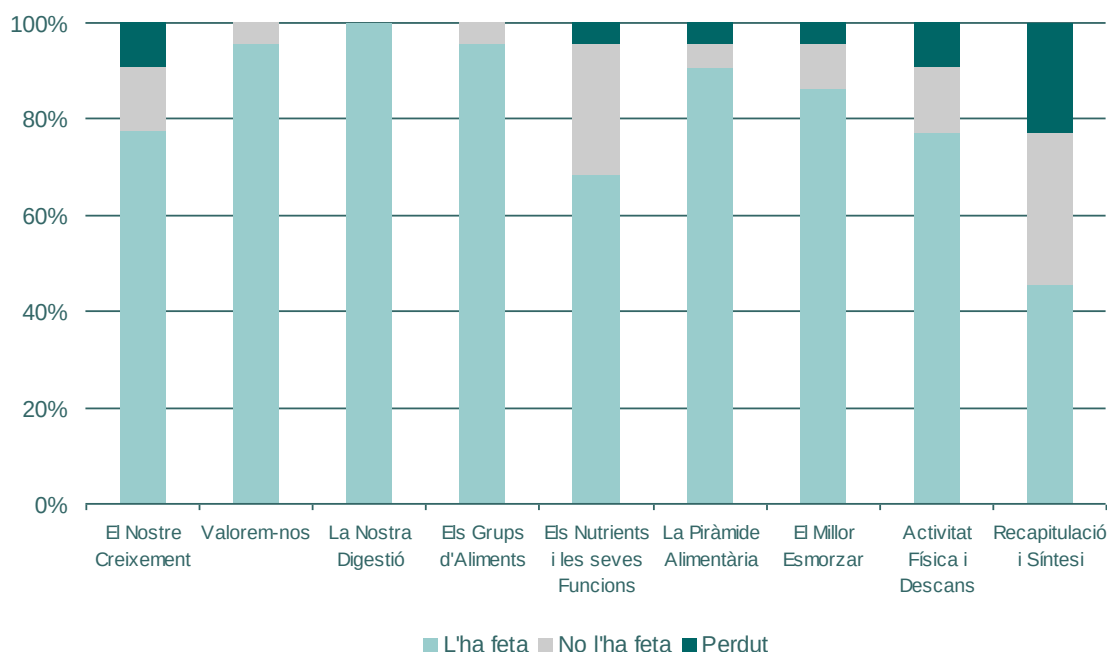
La formació prèvia es va impartir al mes de novembre de 2013 i va consistir en un taller de formació del qual se'n van fer dues edicions, i en total van assistir 16 mestres de 4rt curs de primària. La seva edat mitjana va ser de 43,2 anys. Un cop acabades les dues edicions, tot el professorat assistent el van trobar molt o força interessant, molt o força útil, molt o força pràctic i molt o força clar. La puntuació mitjana de satisfacció global amb la formació va ser de 9,5 (en una escala de 0 a 10), i l'atenció rebuda de 9,7 sobre 10. El 68,2% del professorat participant va desenvolupar el programa durant l'espai de tutoria.

La mitjana de temps de dedicació del professorat a tot el programa va ser de 8,1 hores en 8,7 dies.

El programa 'Creixem Sans' té vuit unitats, set d'elles per desenvolupar a l'aula i una que es planteja com accessòria, a realitzar amb la família. En un 36,4% de les aules es van fer les vuit unitats. Un 13,6% del professorat va declarar no haver pogut treballar tot el que estava planificat en el programa.

A la Figura 2 es presenta el percentatge d'aules on es van aplicar cadascuna de les unitats que formen el programa 'Creixem Sans'. Les dues unitats amb compliment més baix són la que treballen els nutrients i al final de recapitulació i síntesi. La resta s'han realitzat en més del 75% de casos.

Figura 2: Percentatge d'aules on es van aplicar les diferents unitats. Programa 'Creixem Sans'. Curs 2013-14.

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2013-14.

Els professorat va valorar, en una escala de 0 a 10 l'interès i la comprensió dels continguts i el grau de participació de l'alumnat amb puntuacions mitjanes de 8,1; 8,0 i 8,5 respectivament.

Es va valorar la idoneïtat del programa per a l'edat de l'alumnat amb un 8,6 de puntuació mitjana. La valoració del contingut educatiu del programa ser de 8,6. La satisfacció amb la formació rebuda (un cop aplicat el programa) i el grau de satisfacció global pel programa van rebre una puntuació mitjana de 8,3 i 8,1 respectivament. El 86,4% del professorat va declarar que tornaria a aplicar el programa. El motiu més assenyalat per no tornar a aplicar-lo és que 'hi ha molta propaganda'.

A la Taula 1 i a la Taula 2 es mostren els aspectes que més i els que menys van agradar al professorat recollits al qüestionari d'avaluació mitjançant pregunta oberta. S'han classificat en diverses categories, s'han quantificat i s'ha fet la transcripció literal d'alguns dels comentaris més significatius .

Taula 1. Aspectes que més han agradat. Valoració del professorat. Programa ‘Creixem Sans’. Curs 2013-14.

Categoria	Nombre total de comentaris	Exemples representatius (frases textuais)
Tema	3	<i>El tema en qüestió que tant afecta als nens d'aquesta edat.</i>
Materials i organització	9	• <i>Els materials i les unitats didàctiques proposades són adients a l'edat per a la qual està plantejada.</i> • <i>La sistematització del Programa, així com la introducció d'activitats de caire emocional.</i> • <i>Les activitats perquè eren molt dinàmiques.</i>
Unitats concretes	3	<i>El tema de l'alimentació saludable.</i>
Resultats	3	• <i>Veure la implicació i la motivació per part dels alumnes durant tot aquest procés.</i> • <i>Participació de la família en el programa.</i>

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2013-14.

Taula 2. Aspectes que menys han agradat. Valoració del professorat. Programa ‘Creixem Sans’. Curs 2013-14

Categoria	Nombre total de comentaris	Exemples representatius (frases textuais)
Extensió	2	<i>- No poder aplicar en la seva totalitat el programa degut a qüestions de temps.</i>
Logístics	5	- <i>Que el material va arribar tard i no es va poder treballar quan l'havíem programat.</i> - <i>El funcionament de la web.</i> - <i>Poca informació per la part d'activitat física.</i>
Mancances	4	<i>- Aprofundir una mica en el vocabulari dels termes que apareixen al llarg dels quaderns.</i>
Propaganda	2	<i>- La quantitat de propaganda al llibret.</i>

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2013-14.

Conclusions i recomanacions

La baixa cobertura observada en el programa ‘Creixem sans’ s’explica probablement perquè ha estat el seu primer any d’aplicació en la ciutat (els dos cursos anteriors es va implementar només a les escoles que participaven en la fase pilot). Es preveu que la cobertura augmenti en els propers anys a mesura que vagi arribant la informació a mestres i centres escolars. La taxa de resposta a l’enquesta d’avaluació va ser del 66% de les aules inscrites, el que suposa el 77,8% de l’alumnat inscrit.

Un 55% del professorat que va emplenar el qüestionari no va assistir a la formació prèvia a l’aplicació del programa, bé perquè ja havia assistit o ja havia aplicat el programa, perquè un company els hi explicava, o per altres motius. Per tant, sembla necessari augmentar la captació del professorat, sobretot de centres que actualment no estan portant a terme el programa, així com també assegurar l’actualització dels seus coneixements respecte el programa. És possible que sigui necessària l’assistència a la formació amb una certa periodicitat (mínim cada tres anys), però l’obligatorietat d’aquesta exigència tampoc sembla massa convenient.

Globalment, tant la percepció del professorat respecte l’acceptació de les activitats per part de l’alumnat, com les valoracions vers la idoneïtat i continguts del programa, reben molt bones puntuacions. Això pot ser en part degut a la baixa quantitat de valoracions, a que és un programa nou, el professorat porta pocs anys aplicant-lo, i els materials són bastant recents i actuals. La satisfacció global és bona i la gran majoria del professorat manifesta intenció de tornar a aplicar el programa, però es valora amb una puntuació menor a la resta d’indicadors.

Els resultats de compliment de les unitats són clarament alts, a excepció de dues d’elles. La falta de temps és assenyalat com el motiu principal de no arribar a les hores planificades, i en les pròpies valoracions es suggeria repartir part del programa amb altres assignatures o començar-lo uns mesos abans.

Caldrà tenir en compte les dificultats trobades i expressades pel professorat, especialment en els moments en que es plantegi introduir canvis en el programa, però tenint sempre en compte l’efectivitat de l’actuació. Els problemes principals semblen haver estat de tipus logístic amb l’accés i facilitat d’ús de la pàgina web i dels materials

adjuntats. També es suggereix la possibilitat d'oferir materials extra de vocabulari i activitat física per acabar de consolidar alguns dels conceptes treballats a les sessions.

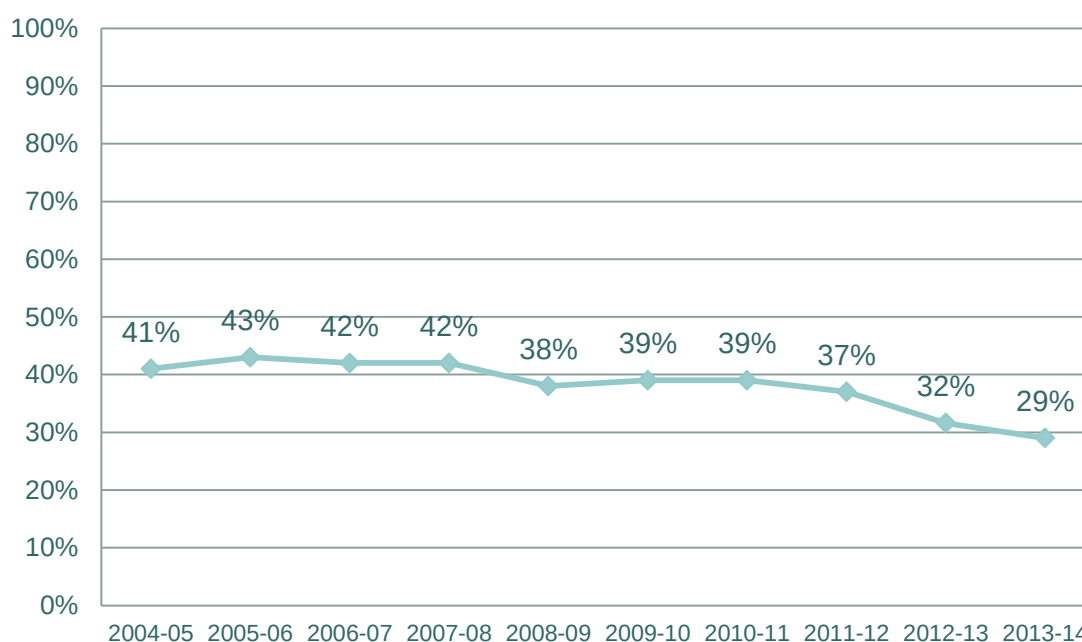
Assenyalar millor els continguts mínims del temari global i específic de cada tema podria ser una eina d'ajuda pel professorat, més tenint en compte que la no consecució del programa s'atribueix per aquests a la falta de temps per fer les sessions planificades.

Programa 'PASE.bcn'

El 'PASE.bcn' és un programa de prevenció de l'abús de substàncies addictives, prioritàriament tabac, indicat per escolars de 1r curs d'ESO. Consta de set sessions a l'aula impartides en unes 9 hores aproximadament, més una sessió amb els pares i les mares/famílies.

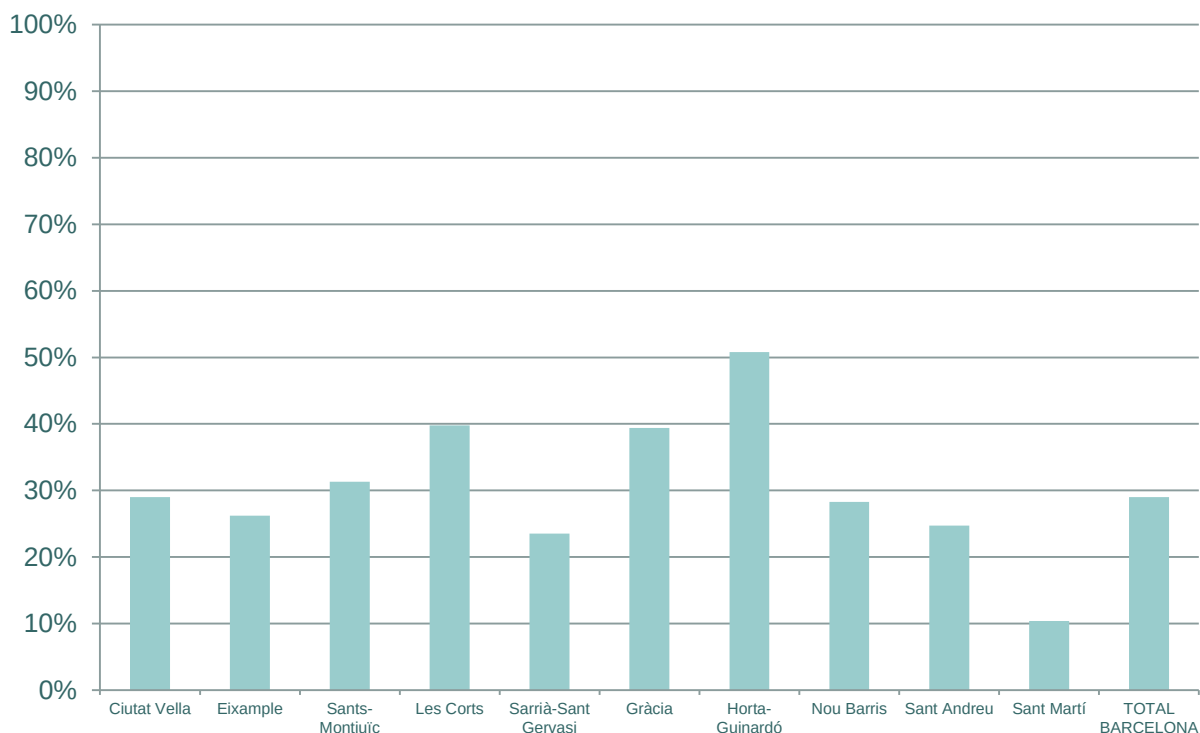
Al llarg del curs 2013-14 van participar al programa 'PASE.bcn' 69 centres escolars (amb un total de 149 aules), que representen el 31,7 % dels centres d' ESO que hi ha a la ciutat de Barcelona. La intervenció preventiva va arribar a 3.962 escolars, que són el 29 % dels alumnes de 1r curs d' ESO de la ciutat. Aquest curs 2013-14 és el tercer en què s'observa una davallada de cobertura (Figura 3). La participació en el programa depenent del districte, oscil·la entre un 10,4 % que es va donar a Sant Martí, fins el 50,8 % en el districte d'Horta-Guinardó (Figura 4).

Figura 3. Evolució temporal del percentatge d'alumnat de primer d' ESO que participa al programa 'PASE.bcn'.

Font: Servei de Salut Comunitària ASPB

Figura 4. Percentatge d'alumnes de primer d'ESO que van participar al programa PASE, segons districte. Curs 2013-14

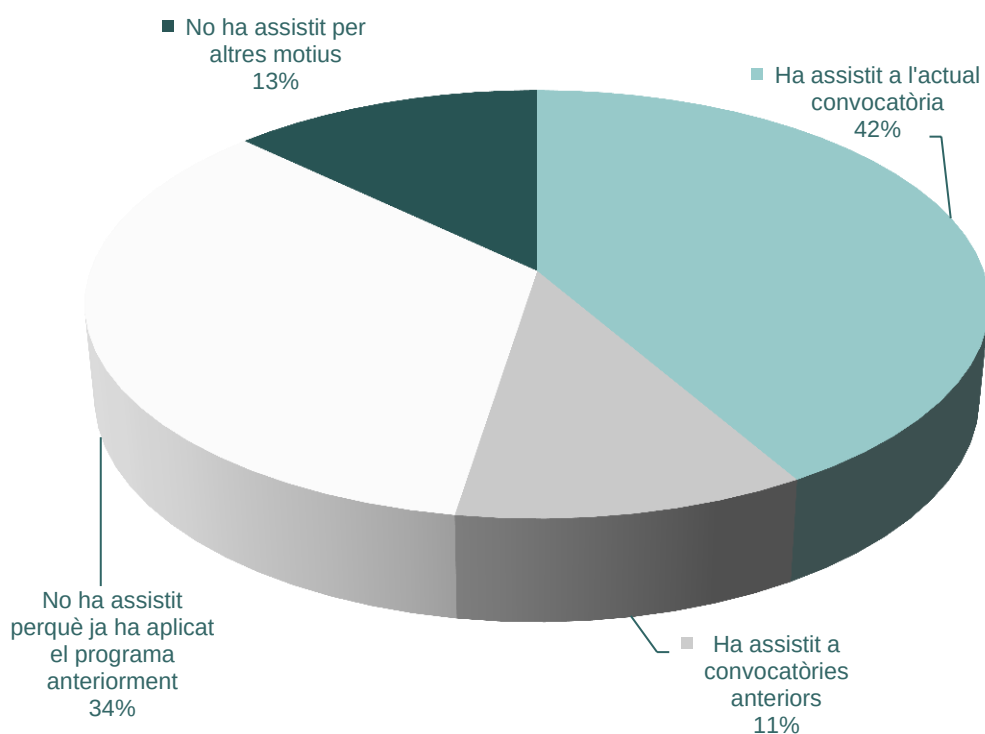

Font: Servei de Salut Comunitària. ASPB

Els resultats que es presenten a continuació, provenen dels 101 professors que van treballar amb 2.796 alumnes (70,6 % de l'alumnat inscrit) distribuïts en 112 aules (75%) de 59 centres escolars (85,5%)..

L'edat mitjana d'aquest professorat era de 45 anys i un 76% eren dones. Veiem a la Figura 5 que un 41,6% afirmava haver assistit a la formació realitzada prèviament a l'inici del programa, un 10,9% hi havia assistit en convocatòries anteriors, un 34,6% no hi havia assistit perquè ja havia aplicat el programa en anteriors edicions, i un 12,9% no hi havia assistit per altres motius (com que no s'havien assabentat de la convocatòria, falta de temps o que altres companys ja l'havien realitzada).

Figura 5. Percentatge d'assistència a la formació sobre el programa 'PASE.bcn'. Curs 2013-14

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2013-14.

La formació prèvia es va impartir el mes de novembre de 2013, consistint en un taller de formació del qual se'n van fer dues edicions. El 100% del professorat assistent el va trobar molt o força interessant, molt o força útil, molt o força pràctic i molt o força clar. La puntuació mitjana de satisfacció global amb els tallers va ser de 8,6 (en escala 0 a 10).

Tot i que es recomana de forma general aplicar el programa a 1r curs d' ESO, un grup el va aplicar a 2n curs d'ESO. El 79% del professorat participant va desenvolupar el programa durant l'espai de tutoria.

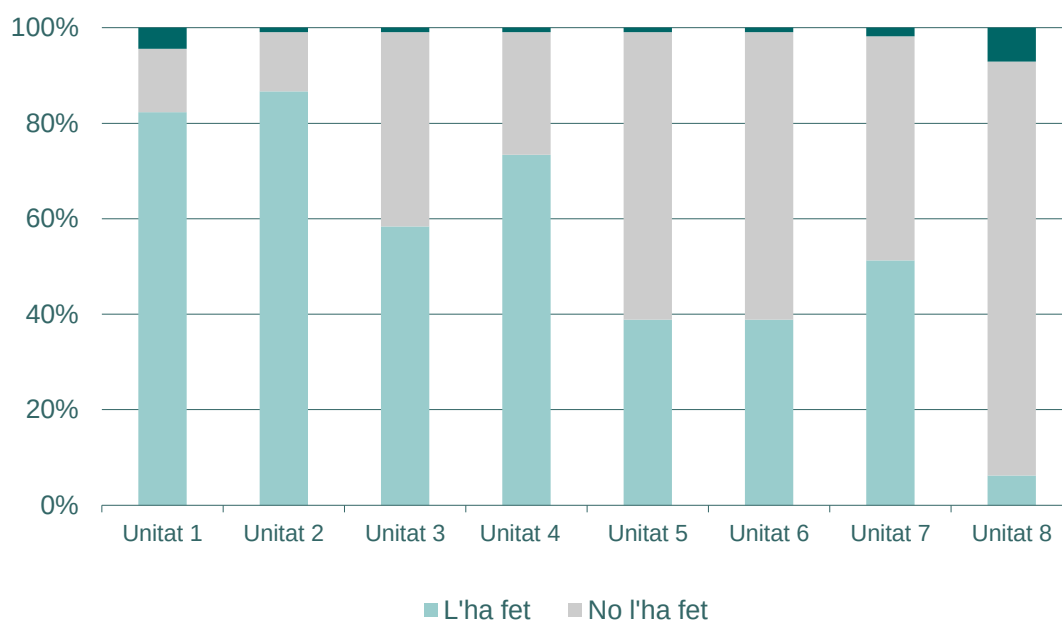
La mitjana de temps de dedicació al programaper part del professorat va ser de 4,7 hores en 5,2 dies.

El 'PASE.bcn' té set unitats més una que es planteja com a accessòria, a realitzar amb la família. De les set unitats a realitzar amb l'alumnat, si cap professor/a planteja

problemes de temps, se li recomana que doni prioritat a les unitats 1, 2, 3, 4, 6 i 7 podent prescindir de la unitat 5. En un 19 % de les aules es van fer les set unitats que formen el programa, i un 4% més va poder fer totes menys la 5. Un 39% del professorat va declarar no haver pogut treballar tot el que estava planificat en el programa; ‘la manca de temps’ fou el motiu principal.

A la Figura 6 es presenta el percentatge d’aules on es van aplicar les unitats que formen el programa ‘PASE.bcn’. El compliment de les darreres unitats i de la tercera és inferior al de les restants. Destaquem també el baix compliment de la reunió amb les famílies.

Figura 6. Percentatge d’aules on es van aplicar les diferents unitats. Programa ‘PASE.bcn’. Curs 2013-14.

Font: Enquesta d’avaluació del programa, curs 2013-14.

El professorat va valorar, en una escala de 0 (rebuig total) a 10 (totalment satisfactori), l’interès i la comprensió dels continguts per part de l’alumnat i el seu grau de participació amb puntuacions mitjanes de 7,3; 7,6 i 7,6, respectivament.

Es va valorar la idoneïtat del programa (amb relació a l’edat de l’alumnat) amb un 7 de puntuació mitjana. La valoració del contingut educatiu del programa va rebre una puntuació mitjana de 7,1. La satisfacció per la formació rebuda (un cop aplicat el programa) i el grau de satisfacció global pel programa van rebre una puntuació mitjana

de 7,1 i 6,9, respectivament. El 80,5% del professorat va declarar que tornaria a aplicar el programa. Els motius més senyalats per no tornar a aplicar-lo són ‘falta de temps’ i ‘continguts i materials no adequats per l’edat’.

A la Taula 3 i a la Taula 4 es mostren els aspectes que més i els que menys van agradar al professorat, recollits a l’enquesta d’avaluació mitjançant pregunta oberta. S’han classificat en diferents categories tots els comentaris del professorat (primera columna), s’ha comptabilitzat el nombre total de comentaris corresponents a cada categoria (segona columna) i s’ha fet la transcripció literal d’alguns dels comentaris més significatius i que representen l’opinió més freqüentment manifestada pel professorat (tercera columna).

Taula 3. Aspectes que més han agradat. Valoració del professorat. Programa 'PASE.bcn'. Curs 2013-14.

Categoria	Nombre total de comentaris	Exemples representatius (frases textuais)
Participació i rol-playing de l'alumnat	29	- Les activitats que dinamitzen els alumnes i en les quals han de treballar en grup. -El fet que els mateixos alumnes valorin el risc. -El poder donar la informació, debatre-ho amb ells i exposició amb uns pòsters gegants exposats a d'Institut. -La part en que els alumnes es posaven en la situació de que els incitaven a consumir, i com ells reaccionaven.
Materials audiovisuals	7	- Els vídeos inciten al debat. - La pel·lícula, perquè és on els alumnes es veuen més identificats.
Estructura i contingut	35	- El qüestionari individual i el haver treballat en petits grups diferents drogues i després exposar les conclusions. - La possibilitat de qüestionar els alumnes. - La possibilitat de raonar sobre les drogues des de un punt de vista de la ciència. - La planificació global i el material suggerent, amb informacions clares i detallades. - Anàlisi de la publicitat.
Adequació	15	- El canvi de format, que ja teníem fa dos cursos, és molt més atractiu. - Bé explicat els quaderns tant el dels alumnes com els dels professors. - Poder-ho adaptar a la nostra realitat i temps de tutoria. Els alumnes han trobat un material seriós i adaptat.

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2013-14.

Taula 4. Aspectes que menys han agradat. Valoració del professorat. Programa 'PASE.bcn'. Curs 2013-14

Categoria	Nombre total de comentaris	Exemples representatius (frases textuais)
Problemes amb el material	34	- Manca de materials interactius. Els DVD són els mateixos que fa 10 anys. -El programa és massa dens i té aspectes que han quedat desfasats. -Dossier amb faltes d'ortografia i una mica desfasat. -La graella que han d'omplir a casa. Els costa molt fer-ho. -Molts continguts informatius. Caldria simplificar-ho. -Falta suport audiovisual, per exemple seria molt útil tenir enllaços a documentals adients per alumnes de 12 anys. -El termòmetre de risc.
Idoneïtat del grup d'alumnat	20	- Es un tema que seria més adient tractar més endavant. - És molt tècnic, i no és adequat a l'edat. - Les situacions són una mica irreal en quan al vocabulari utilitzat. - És que era com fer-los propaganda d'una qüestió que tenen assumida que no és bona i que no en volen saber res. - Potser per el grau de maduresa dels alumnes, a vegades els costava entrar.
Altres	6	- La contextualització del tabac en el vídeo una mica allunyada de la realitat actual. -Repetitiu.
Manca de temps per dur a terme el programa	9	- Hi ha activitats (les preguntes inicials que han de respondre) que es fan llargues. - Trobo que és un material molt extens i que no sempre es pot dedicar el temps.

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2013-14.

Conclusions i recomanacions

La cobertura del programa 'PASE.bcn' en el curs escolar 2013-2014 ha estat una mica més baixa que els anys previs, continuant una suau tendència descendent originada l'any 2005. Part d'això pot ser degut a un augment constant de la validesa de l'indicador de cobertura, però també pot estar indicant una pèrdua d'adherència dels centres, per motius de falta de temps, retallades pressupostàries, poca adequació del material, canvis a l'alumnat. Per aquest motiu s'estan introduint elements de millora per incrementar la cobertura, tant territorials com de reflexió del procés d'acompanyament a les escoles, per tal que pugui ser factible el seu treball en aquesta àrea preventiva. Es mantenen àmplies diferències de cobertura per districte, raó per la qual una posada en marxa d'intervencions i estratègies concretes pel territori, especialment als barris amb pitjor cobertura, podrien ser d'utilitat per incrementar la presència d'aquests programes als centres.

La taxa de resposta va ser del 70% de les aules participants. Aquest representa un gran augment respecte l'any anterior i es valora com a molt positiu, ja que és l'experiència que reportin els professors i professores que apliquen el programa la base de les millores que caldrà anar introduint.

Un 59% del professorat que va emplenar l'enquesta no va assistir a la formació prèvia a l'aplicació del programa, bé perquè ja havia assistit o ja havia aplicat el programa, perquè un company els hi explicava, o per altres motius. Per tant sembla necessari augmentar la captació del professorat, sobretot de centres que actualment no estan portant a terme el programa, així com també assegurar l'actualització dels seus coneixements respecte el programa. És possible que sigui necessària l'assistència a la formació amb una certa periodicitat (mínim cada tres anys), però l'obligatorietat d'aquesta exigència tampoc sembla massa convenient.

Globalment, tant la percepció del professorat respecte l'acceptació de les activitats per part de l'alumnat, com les valoracions vers la idoneïtat i continguts del programa, reben bones puntuacions, tot i que han caigut sensiblement respecte els anys anteriors. La satisfacció global és bona i la gran majoria del professorat manifesta intenció de tornar a aplicar el programa.

No obstant, la satisfacció vers la formació rebuda que tot just acabada la sessió formativa és molt positiva, disminueix considerablement un cop ha acabat l'aplicació pràctica del programa. Cal aprofundir en les raons que poden originar aquest canvi i que poden orientar sobre les dificultats que el professorat afronta a l'hora de posar en pràctica els coneixements teòrics adquirits. Es podria introduir una pregunta l'enquesta d'avaluació on el professor pogués explicitar les mancances o inadequacions de la formació sobre la posterior implementació.

La manca de temps per poder dur a terme el programa és un dels problemes que manifesta el professorat. Un any més les unitats que menys es treballen són la 3 (identificació de situacions de pressió social i publicitat), 5 (prevalença i conseqüències del tabaquisme), 6 (desenvolupament d'habilitats per a no cedir a la pressió de grup) i 7 (clarificació de valors propis, actituds i expectatives amb relació a les substàncies addictives). La unitat 6 s'orienta com a essencial, durant la formació al professorat, o sigui que seria recomanable incrementar el seu compliment, donada la importància en aquestes situacions d'haver treballat les habilitats socials de comunicació per poder refusar aquest tipus d'ofertes.

Així mateix, la reunió amb les famílies de l'alumnat té un compliment molt baix, fet bastant habitual en l'ESO, tot i així caldria aprofundir sobre els motius pels quals el professorat no arriba a assolir aquest treball

Caldrà tenir en compte les dificultats trobades i expressades pel professorat, especialment en els moments en que es plantegi introduir canvis en el programa, però tenint sempre en compte l'efectivitat de l'actuació. Hi ha diferents percepcions sobre la densitat del temari i la idoneïtat dels treballs fetes pels estudiants. Potser es podrien buscar opcions més flexibles per permetre al professor adaptar millor el programa a les particularitats del seu alumnat. Hi ha una certa percepció de que alguns contextos i materials estan ja una mica antiquats, es podria valorar la seva actualització per properes edicions.

Cal assenyalar millor els continguts mínims del temari global i específic de cada tema, ja que podria ser una eina d'ajuda pel professorat, més tenint en compte que la no

consecució del programa s'atribueix per aquests a la falta de temps per fer les sessions planificades.

Programa “Classe sense fum”

El ‘Classe sense fum’ (CSF) és un programa de prevenció del tabaquisme indicat per escolars de 1r i 2n d’ESO que complementa i reforça al programa “PASE.bcn”. Pretén que els escolars no comencin a fumar, i retardar l’inici del consum de tabac.

Els alumnes d'una classe i el seu tutor decideixen restar sense fumar durant el present curs, per un període no inferior a sis mesos. El compromís implica:

- mantenir la decisió de no fumar fins al final del concurs i
- elaborar un eslògan/vídeo sobre la prevenció del tabaquisme que els identifiqui com a grup, que consistirà en una activitat gràfica que animi els adolescents a no fumar.

Els alumnes signen el seu compromís i n'informen els seus pares. La competició es basa en la responsabilitat i confiança mútues. Aquesta decisió la reforça l'educador a l'aula, de manera regular, amb debats sobre el tema del tabac.

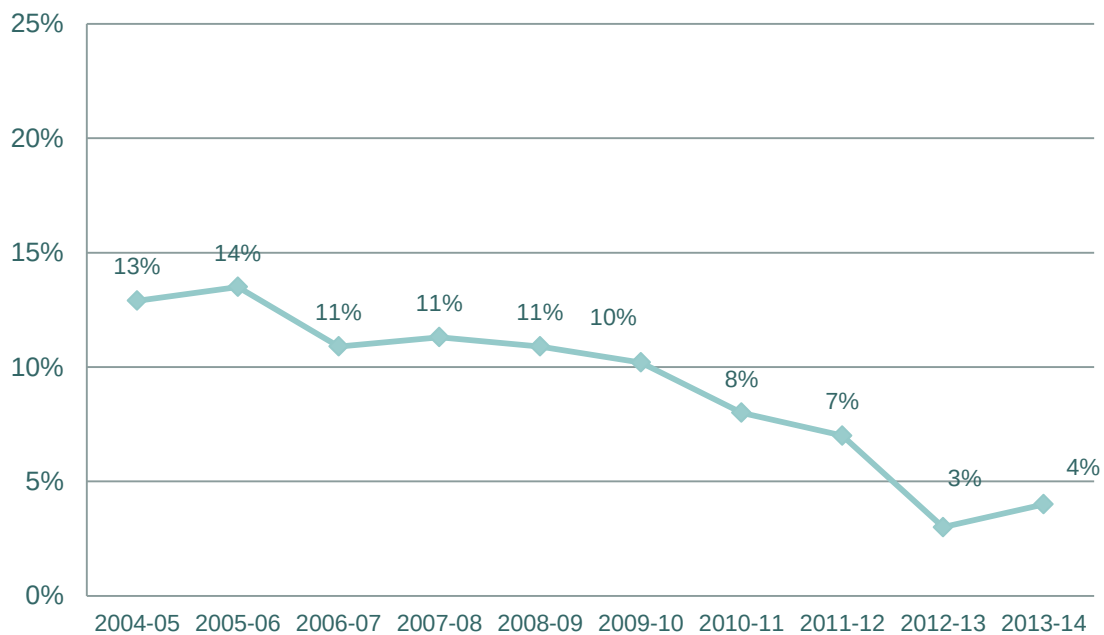
Totes les aules que estiguin sense fumar durant el concurs i hagin elaborat l'eslògan entren en un sorteig que es fa al Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya. Es premiarà la classe amb el millor eslògan/vídeo d'entre tots els participants.

S'ofereix una carpeta amb les bases del concurs i impresos de seguiment, i un material de suport per a l'educador. Hi ha premis com incentius. Es lliura un diploma acreditatiu de la participació a cada escolar.

El concurs va iniciar-se a 19 països europeus, coordinats per l'ITF-Nord de Kiel (Alemanya) (Smoke-free Class Competition). A Espanya, a més de Catalunya, van participar altres 6 Comunitats Autònomes, 1 província i 3 ciutats (Clase sin Humo). L'avaluació de la competició des de l'any 1997 va demostrar la seva efectivitat per prevenir l’inici del tabaquisme. Actualment el programa continua implantat a diferents països europeus.

Al llarg del curs 2013-14 van participar al programa 'PASE.bcn' 8 centres escolars amb 21 aules (3,6% dels centres d'ESO que hi ha a la ciutat de Barcelona). La intervenció va arribar a 527 escolars (3,9% dels alumnes de primer curs d'ESO de la ciutat).

Figura 7. Evolució temporal del percentatge d'alumnes de primer d'ESO que participen al programa 'Classe sense fum'

Font: Servei de Salut Comunitària. ASPB.

Conclusions i recomanacions

La cobertura del 'CSF' no ha estat mai alta; en els darrers anys ha disminuït pel sota el 4%.

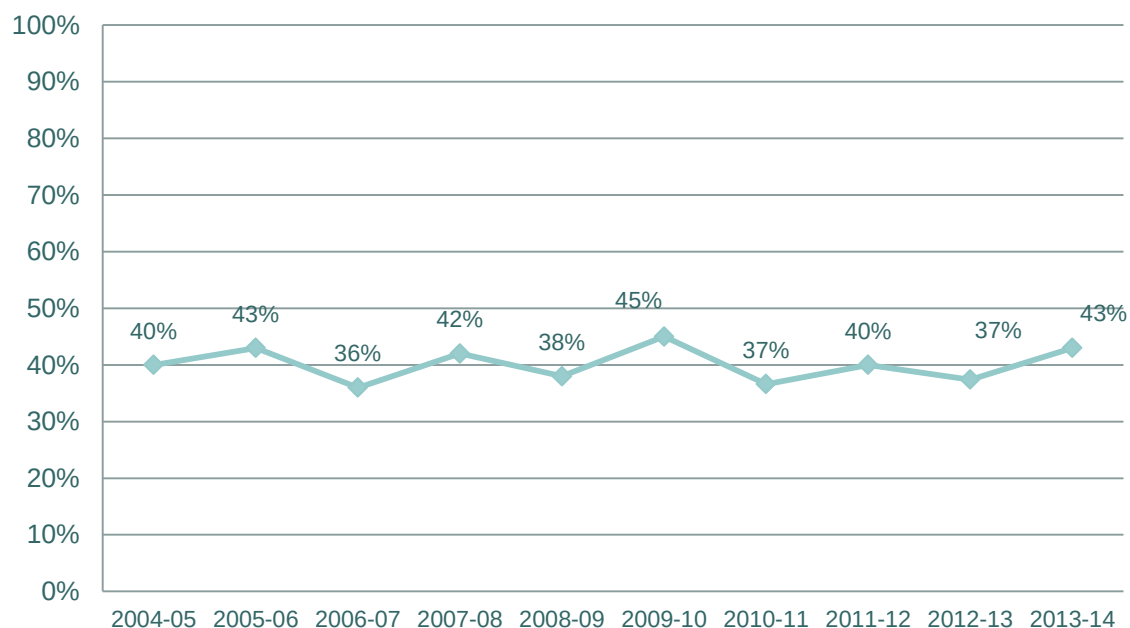
Aquest fet pot ser explicat per la coincidència d'oferta de diversos programes preventius dirigit al mateix curs escolar, com és el programa PASE i el CANVIS, la qual cosa ens pot portar a concloure que no és gaire factible la realització per part dels centres educatius de més d'un programa per curs.

Programa 'CANVIS'

El 'CANVIS' és un programa de promoció d'hàbits alimentaris i activitat física més saludables per a escolars de 2n curs d'ESO. Consta de vuit sessions, cadascuna d'uns 50 minuts, per tant es pot desenvolupar en unes 8-10 hores.

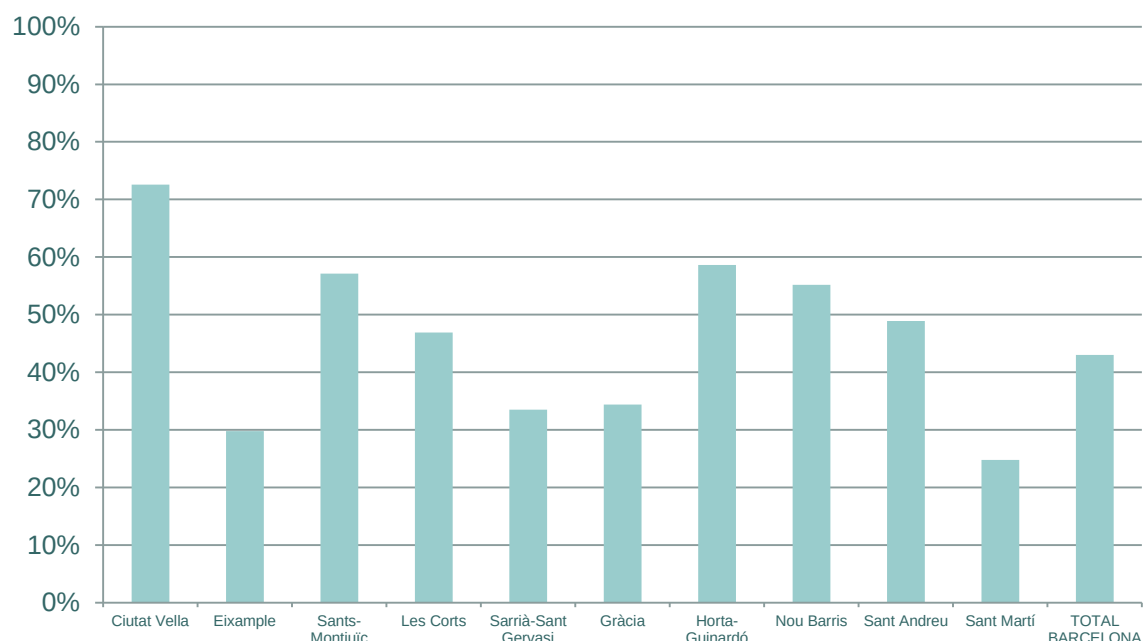
Durant el curs 2013-14 van participar al programa 'CANVIS' 83 centres escolars (38,1 % dels centres ciutat de Barcelona). La intervenció va arribar a 5.884 escolars de 230 aules (43 % de l'alumnat de 2n curs d'ESO). A la Figura 8 observem s'ha remuntat la baixada de cobertura del curs anterior. La distribució territorial de la cobertura, com es mostra a la Figura 9, va ser desigual amb un rang que oscil·lava entre el 24,8 % a Sant Martí al 72,6 % de Ciutat Vella.

Figura 8. Evolució temporal del percentatge d'alumnes de segon d'ESO que participen al programa 'CANVIS'

Font: Servei de Salut Comunitària. ASPB.

Figura 9. Percentatge d'alumnes de segon d'ESO que van participar al programa 'CANVIS' segons districte. Curs 2013-14

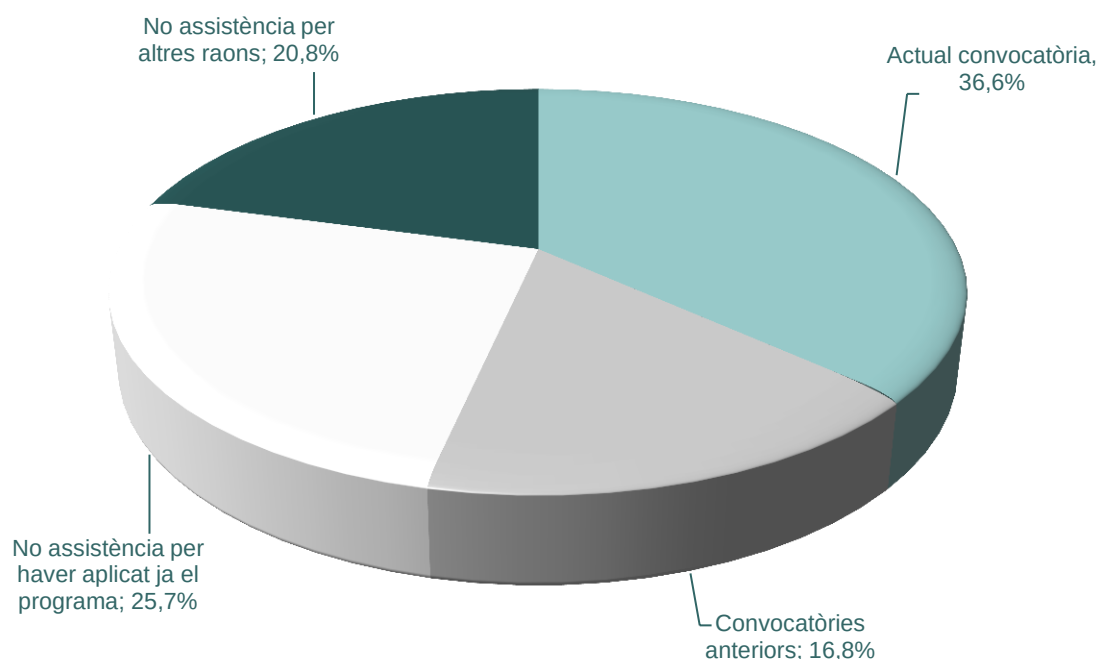

Font: Servei de Salut Comunitària. ASPB.

La taxa de resposta del professorat va ser del 66,5% (n=137). Aquests van treballar amb 3.916 alumnes distribuïts en 139 aules (60%) de 68 centres escolars (81,9 % dels inscrits). Els resultats que a continuació es presenten s'han obtingut a partir de les valoracions rebudes per part d'aquest professorat.

L'edat mitjana del professorat era de 46.1 anys i un 71,5% eren dones. Com podem veure a la Figura 10, un 35.8% afirmava haver assistit a la formació realitzada prèviament a l'inici del programa, un 16,8% hi havia assistit en convocatòries anteriors, un 29,9% no hi havia assistit perquè ja havia aplicat el programa en anteriors edicions, i un 16,8% no hi havia assistit per altre motius (com per exemple, que no s'havien assabentat de la convocatòria, que altres companys ja l'havien realitzada o la manca de temps).

Figura 10. Percentatge d'assistència a la formació sobre el programa 'CANVIS'. Curs 2013-14.

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2013-14

La formació prèvia es va impartir el mes de novembre de 2013, consistint en un taller de formació del qual se'n van fer dues edicions. El 96% del professorat assistent va trobar els tallers molt o força interessants, el 96% molt o força útils, el 92% molt o força pràctics i el 95% molt o força clars. La puntuació mitjana de satisfacció global amb els tallers va ser de 8,5 (en escala 0 a 10).

Tot i que es recomana de forma general aplicar el programa a 2n curs d'ESO, un 36,2% dels centres el va aplicar a 1r d'ESO, un centre el va aplicar a 3r curs d'ESO i un centre a 4rt curs. El 82,5% del professorat participant va desenvolupar el programa durant l'espai de tutoria.

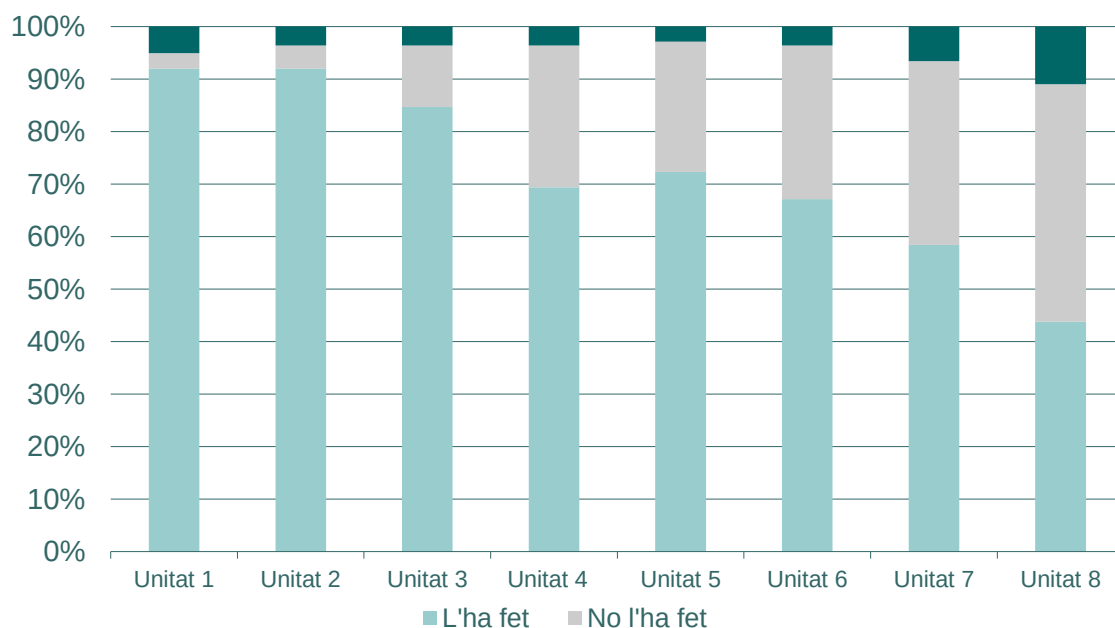
La mitjana de temps de dedicació del professorat al programa va ser de 6 hores en uns 6,6 dies.

Un 20,4% del professorat va declarar no haver pogut treballar tot el que estava planificat en el programa per motius com la manca de temps, la incompatibilitat amb la

programació i els temes de les tutories o al fet que l'aplicació del programa es reparteix entre 1r i 2n curs d'ESO.

A la Figura 11 es representa el percentatge d'aules on es van aplicar les diferents unitats. Aquesta proporció disminueix gradualment a mesura que avança el número de la unitat. El fet que les unitats 7 i 8 no es desenvolupessin, no és tan greu en els casos en que l'escola desenvolupa el programa PASE a 1r curs d'ESO o el Sobre Canyes i Petes a 3r curs d'ESO. El motiu és que en aquests dos programes es treballa explícitament el tema de la publicitat i la seva influència. Que en les unitats centrades en nutrició i alimentació la proporció disminueixi, sí es motiu de plantejament i reflexió per veure quins són els motius concrets

Figura 11: Percentatge d'aules on es van aplicar les diferents unitats. Programa 'CANVIS'. Curs 2013-14

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2013-14.

El professorat va valorar, en una escala de 0 (rebuig total) a 10 (totalment satisfactori), d'interès, la comprensió dels continguts per part de l'alumnat i el seu grau de participació amb puntuacions mitjanes de 7,2; 7,8 i 7,5, respectivament. Es va valorar la idoneïtat del programa (amb relació a l'edat de l'alumnat) amb un 8 de puntuació mitjana. La valoració mitjana del contingut educatiu del de 8. I la satisfacció per la

formació rebuda i el grau de satisfacció global pel programa del 7,2 i 7,6, respectivament. El 94% del professorat va declarar que tornaria a aplicar el programa.

A la Taula 5 i a la Taula 6 es mostren els aspectes que més i els que menys van agradar al professorat, recollits a l'enquesta d'avaluació mitjançant pregunta oberta. S'han classificat en diferents categories tots els comentaris del professorat (primera columna), s'ha comptabilitzat el nombre total de comentaris corresponents a cada categoria (segona columna) i s'ha fet la transcripció literal d'alguns dels comentaris més significatius i que representen l'opinió més freqüentment manifestada pel professorat (tercera columna).

Taula 5. Aspectes que més han agradat. Valoració del professorat. Programa 'CANVIS'. Curs 2013-14.

Categoria	Nombre total de comentaris	Exemples representatius (frases textuais)
Adequació dels continguts	41	- La temàtica és adequada i suscita interès. -Serveix de guia per tractar temes fonamentals pels alumnes. -Crec que les temàtiques són interessants pels alumnes de 2n d' ESO i aquesta és una manera de crear consciència. -És una preocupació real pels alumnes i es tracta d'una manera activa.
Unitats concretes	30	- Els canvis en la adolescència, és un tema que ha donat per mol. - La publicitat i la pel·lícula 'Herois'. -La part dedicada a la alimentació. També la dedicada a la publicitat. -La unitat 2, 3 i 5. -Les idees de les pel·lícules, una d'elles ens va servir bastant: 'Herois'.
Implicació/participació de l'alumnat	16	-La simulació de situacions reals, els ajuda a posar-se en la pell dels casos. -Els comentaris o fòrums després de la pel·lícula 'Herois'. -L'espai de reflexió que s'ha pogut crear a la classe.
Materials proporcionats	18	- Els materials i les unitats didàctiques estan molt ben elaborats. -La presentació en quaderns individuals. - Les enquestes van bé per començar a treballar i com a punt de partida.

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2013-14.

Taula 6. Aspectes que menys han agradat. Valoració del professorat. Programa 'CANVIS'. Curs 2013-14.

Categoria	Nombre total de comentaris	Exemples representatius (frases textuais)
Orientació dels temes i activitats / Unitats concretes	38	- Totes les unitats m'han agradat, però de cara als alumnes les unitats 1 i 2 són les menys agradables. - Les enquestes no m'han funcionat gaire ja que el fet de formular preguntes molt directes als alumnes sobre allò que no els agrada d'ells mateixos ha provocat que alguns es tanquessin en banda[...] (Unitats 3 i 4). - En certs moments es tornava repetitiu amb altres actuacions anteriors. - Algunes propostes, a la pràctica, costen amb trenta alumnes. - El treball de valoració personal, per la dificultat dels complexos i la poca valoració [...]. - El tema de l'alimentació, no l'he trobat feixuc i les activitats poc interessants i complicades.
Falta d'actualització del material/ manca de material audiovisual	11	- La publicitat. Es podria millorar el material. - El format.... Es veu antic, poc actual... - El material del CD resulta poc atractiu per l'alumnat. - La part de publicitat. Caldria renovar els materials, les fotografies... - Falta de material audiovisual, com pot ser un petit documental per a cada unitat.
Idoneïtat del grup d'alumnat	6	- Doncs, de manera autònoma, no entenen el contingut que s'ha de treballar amb el quadern. - Material poc adequat a la realitat del centre on he treballat. - Els alumnes a vegades no tenen ganes de parlar d'aquests temes en grup. - Els costa bastant extreure conclusions sobre les activitats treballades.
Manca de temps per dur a terme el programa	7	- Poder dedicar menys temps del que mereix el tema i el programa. - El programa en si està bé, però si es dediquen varies hores seguides de tutoria, els alumnes es cansen. - Haver de dedicar-li temps durant les hores de tutoria.

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2013-14.

Conclusions i recomanacions

El programa 'CANVIS' va arribar al 43% dels alumnes de 2n curs d'ESO, en el curs escolar 2013-2014, recuperant tot el descens de cobertura patit durant els últims 5 anys. Així mateix, persisteix la desigualtat en la distribució territorial en els districtes de la ciutat, com la resta de programes i com en anys anteriors, arribant aquesta cobertura a triplicar-se entre Sant Martí (24,8%) i Ciutat Vella (72,6%). La posada en marxa de projectes territorials, especialment als barris amb pitjor cobertura, podrien ser d'utilitat per incrementar la seva presència als centres.

La taxa de resposta va ser del 65% de les aules participants, això representa un augment respecte de l'any previ. No obstant, també cal continuar incrementant aquest percentatge..

Un 64% del professorat no va assistir a la formació prèvia a l'aplicació del programa, la major part perquè ja havien aplicat el programa anteriorment, i la resta perquè ja havien fet els cursos amb anterioritat. Sembla, per tant, necessari aconseguir un augment la captació del professorat i, assegurar l'actualització dels seus coneixements respecte el programa. Hauria d'estudiar-se poder plantejar l'assistència a la formació amb una periodicitat determinada (cada tres anys per exemple).

Globalment, tant la percepció del professorat respecte l'acceptació de les activitats per part de l'alumnat, com les valoracions vers els continguts del programa, reben bones puntuacions. La majoria del professorat vol tornar a aplicar el programa.

Un 20% del professorat va declarar no haver pogut treballar tot el que estava planificat sobretot a causa de la manca de temps. Això podria ser degut a que la gran majoria de centres destinen el temps de tutoria a realitzar el programa, però no volen renunciar a tractar també altres temes en aquestes reunions. Caldria analitzar aquests motius i la seva relació amb el descens en el percentatge de compliment conforme avancen les unitats. Les unitats que menys es treballen són la 6 (analitzar i discutir el "diari dietètic" i el "diari d'activitat física") i les 7 i 8 (anàlisi i discussió d'anuncis publicitaris). En el cas de les dues darreres unitats, això tindria menys impacte en els alumnes si aquests han rebut al curs anterior el programa 'PASE.bcn' o reben al curs posterior el programa 'Sobre Canyes i Petes', ja que també es tracta el tema.

Davant la manca de temps per aplicar tot el programa es recomana que s'apliquin prioritàriament les unitats 1 a 6. La pèrdua d'aquestes activitats sí que té connotacions més preocupants, ja que en elles es posen en pràctica els coneixements i eines apreses a les anteriors activitats.

El descens gradual en la cobertura a mesura que avancen les unitats, es podria mirar d'avançar alguna part del contingut essencial de les darreres sessions (amb poc compliment) a altres sessions més properes.

En general, cal que en una revisió del material del programa es contemplin les dificultats aportades pel professorat, així com els suggeriments que en fan.

Es donen situacions de difícil abordatge en les comentaris, ja que les sessions valorades molt positivament per alguns docents són valorades negativament per altres. Es podria considerar la possibilitat d'afegir material audiovisual que complementi les unitats i permeti una dinàmica més interactiva durant la seva aplicació, adaptar la dinàmica a la grandària de la classe, o donar l'opció de reduir el temps de les sessions per donar flexibilitat al professorat, depenent de la necessitat de tractar també altres temes.

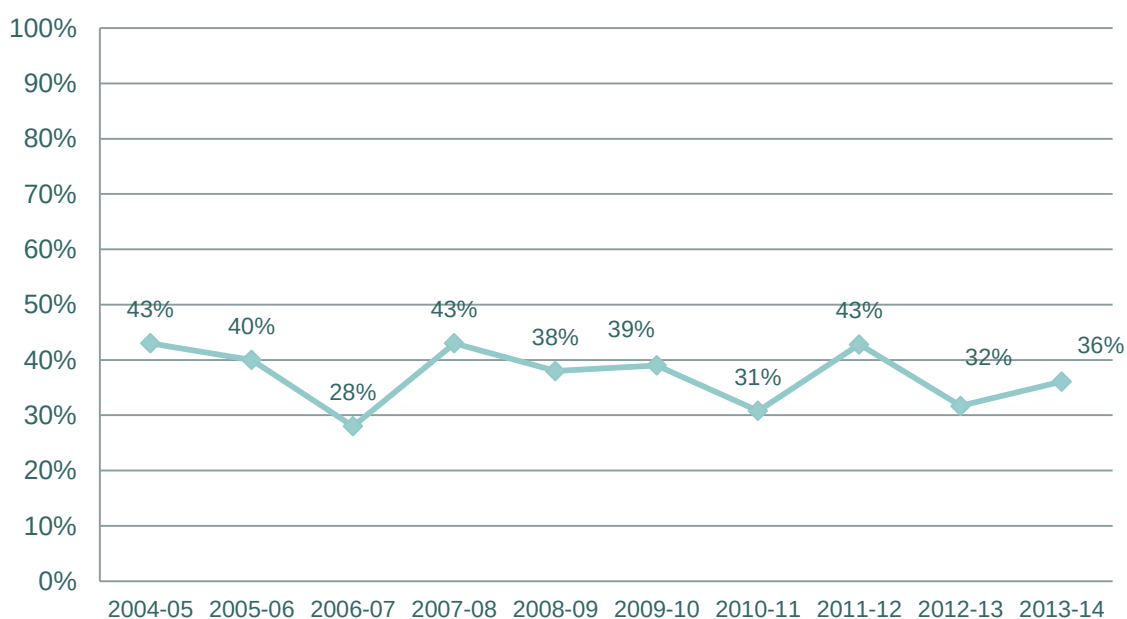
Tot i que la idoneïtat del programa en relació a l'edat de l'alumnat rep una bona puntuació, aquest any ha augmentat molt i ja n'hi ha més d'un 50% de centres que decideixen aplicar el programa 1r curs d'ESO, en lloc de 2n curs d'ESO.

Programa ‘Sobre canyes i petes’

Es tracta d'un programa de prevenció del consum d'alcohol i cànnabis adreçat a joves de 3r curs d'ESO que consta de vuit sessions.

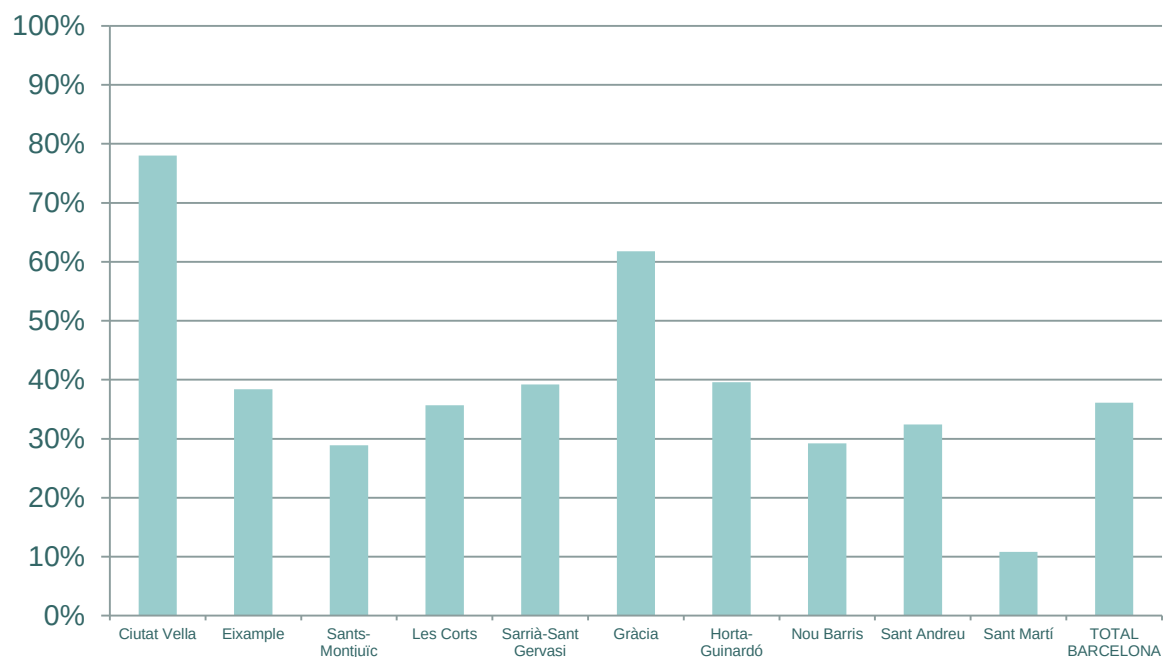
El curs 2013-14 van participar 183 aules de 72 centres escolars (33% dels centres d'ESO de Barcelona). La intervenció va arribar a 4.930 escolars (36,1% de l'alumnat de 3r curs d'ESO), representant això, com es veu a la Figura 12, que s'ha remuntat parcialment la disminució de cobertura observada el curs previ. A la Figura 13 observem que la distribució territorial de la cobertura va ser desigual, amb un rang que oscil·lava del 10,8 % al districte de Sant Martí al 78 % a Ciutat Vella.

Figura 12. Evolució temporal del percentatge d'alumnes de tercer d' ESO que participen al programa ‘Sobre canyes i petes’.

Font: Servei de Salut Comunitària. ASPB.

Figura 13. Percentatge d'alumnes de 3r d'ESO que van participar al programa 'Sobre canyes i petes' segons districte. Curs 2013-14.

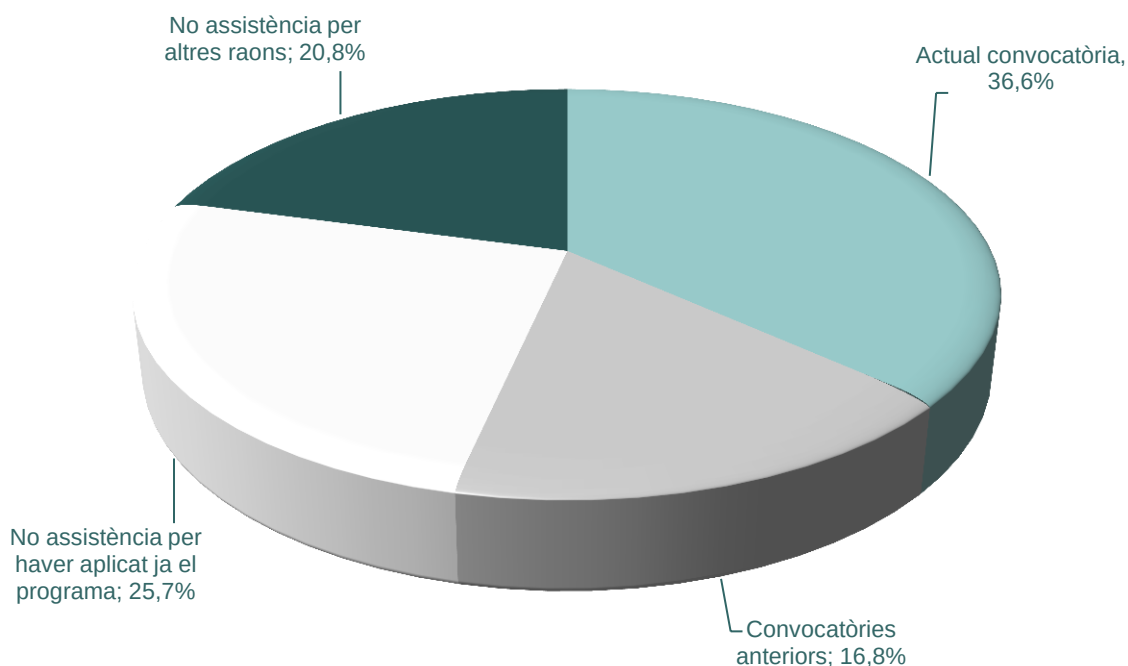

Font: Servei de Salut Comunitària. ASPB.

La taxa de resposta del professorat va ser de 64,3% (n=101) que van treballar amb 3172 alumnes, distribuïts en 116 aules (63%) de 57 centres escolars (79,2% dels inscrits). Els resultats que a continuació es presenten s'han obtingut a partir de les valoracions rebudes per part d'aquest professorat.

L'edat mitjana del professorat fou de 45 anys i un 64,4% eren dones. Com veiem a la Figura 14 un 36,6% afirmava haver assistit a la formació realitzada prèviament a l'inici del programa, un 16,8% hi havia assistit en convocatòries anteriors, un 25,7% no hi havia assistit perquè ja havia aplicat el programa en anteriors edicions, i un 20,8% no hi havia assistit per altres motius (com el fet que altres companys ja l'havien realitzada, el desconeixement i la manca de temps).

Figura 14: Assistència a la formació sobre el programa ‘Sobre canyes i petes’. Curs 2012-13.

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2013-14.

La formació prèvia es va impartir entre els mesos de novembre i desembre de 2013, consistint en un taller de formació del qual se'n van fer dues edicions. El 97% dels professors/res van trobar els tallers molt o força interessants, el 96% molt o força útils, el 80% molt o força pràctics i el 94% molt o força clars. La puntuació mitjana de satisfacció global amb els tallers va ser de 8,3 (en escala 0 a 10).

Tot i que es recomana de forma general aplicar el programa a 3r curs d'ESO, un 20% de les aules eren de 1r d'ESO, un 5% de 2n i tres aules d'altres cursos. El 86% del professorat va desenvolupar el programa durant l'espai de tutoria.

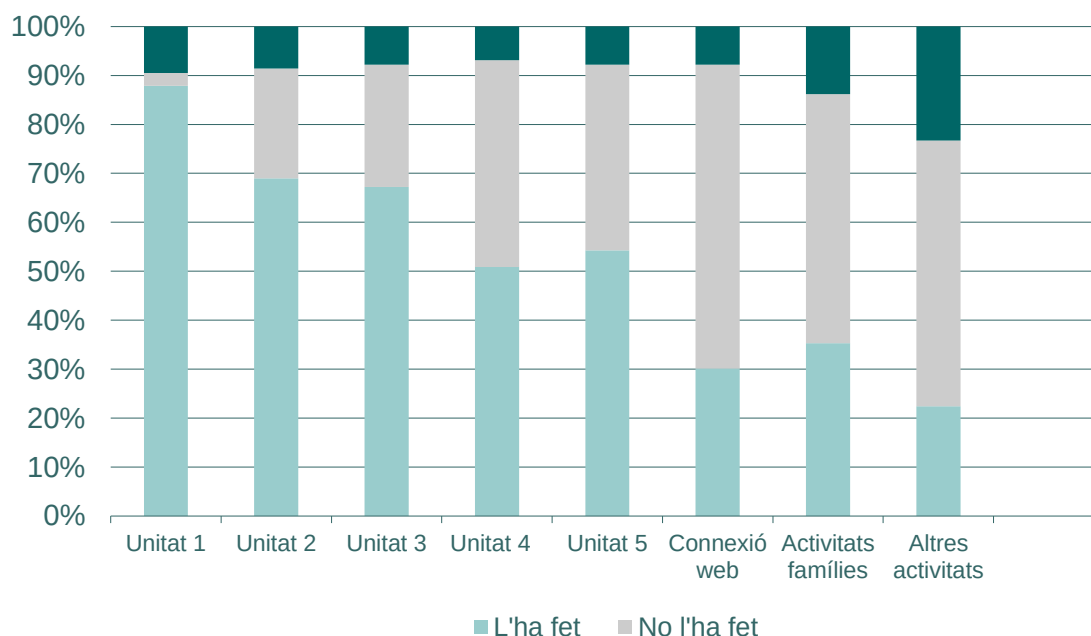
La mitjana de temps de dedicació del professorat al programa va ser de 5,2 hores en 5,2 dies.

Un 42,6% del professorat va declarar no haver pogut treballar tot el que estava planificat en el programa, principalment per manca de temps.

A la Figura 15 es representa el percentatge d'aules on es van aplicar les diferents unitats. S'observa com el compliment de les unitats 4 i 5 és inferior al de les unitats

prèvies. I destaca el baix compliment de les activitats complementàries (connexió de l'alumnat al web del programa, lliurament de la guia de les famílies i altres)

Figura 15. Percentatge d'aules on es van aplicar les diferents unitats. Programa 'Sobre canyes i petes'. Curs 2013-14.

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2013-14.

Els professors/es van valorar, en una escala de 0 (rebuig total) a 10 (totalment satisfactori), l'interès, la comprensió dels continguts per part de l'alumnat i el seu grau de participació amb puntuacions mitjanes de 6,8; 7,7 i 7,2, respectivament. Es va valorar la idoneïtat del programa (amb relació a l'edat de l'alumnat) amb un 7,6 de puntuació mitjana. La valoració del contingut educatiu del programa va rebre una puntuació mitjana de 7,7.

La satisfacció per la formació rebuda i el grau de satisfacció global pel programa van rebre una puntuació mitjana de 6,9 i 7,1, respectivament. El 84% del professorat va declarar que tornaria a aplicar el programa; el motiu més freqüentment referit entre aquells que declaraven que no tornarien a aplicar el programa, fou la valoració del programa com a "poc interactiu" i "poc adequat pels alumnes d'avui en dia".

A la Taula 7 i a la tTaula 8 es mostren els aspectes que més i els que menys van agradar al professorat, recollits a l'ensquesta d'avaluació mitjançant pregunta oberta. S'han

classificat en diferents categories tots els comentaris dels professors/es (primera columna), s'ha comptabilitzat el nombre total de comentaris corresponents a cada categoria (segona columna) i s'ha fet la transcripció literal d'alguns dels comentaris més significatius i que representen l'opinió més freqüentment manifestada pel professorat (tercera columna).

Taula 7. Aspectes que més han agradat. Valoració del professorat. Programa 'Sobre canyes i petes'. Curs 2013-14

Categoria	Nombre total de comentaris	Exemples representatius (frases textuais)
Adequació dels continguts	11	- <i>L'ús d'un llenguatge i una estètica propers als alumnes.</i> - <i>L'interès dels alumnes pels continguts del programa.</i> - <i>Adequació a l'edat, comprensió fàcil per l'alumnat.</i> - <i>Informació idònia pels alumnes.</i>
Unitats concretes	10	- <i>La que més interès ha desenvolupat ha estat la Unitat 2: Quina canya!.</i> - <i>La xerrada dels mossos és molt interessant i motivadora per als alumnes.</i>
Materials audiovisuals	20	- <i>El vídeo Canyes i petes i el DVD 'xqpts' són recursos adients i flexibles.</i> - <i>El material audiovisual protagonitzat per joves de l'edat dels alumnes.</i> - <i>Els vídeos referents al temari, que reflecteix molt bé els adolescents d'avui dia.</i> - <i>El DVD 'Quina canya'.</i> - <i>El vídeo, que m'ha permès obrir el tema.</i>
Debat i participació de l'alumnat	18	- <i>La resolució de dilemes.</i> - <i>Debat després de veure els DVD.</i> - <i>I tu, què faries? Que ajuda als alumnes a posar-se en situació.</i> - <i>Posada en comú activitats grups.</i>
Materials proporcionats (en general)	21	- <i>La manera de presentar el programa, l'organització pautada.</i> - <i>MATERIAL adequat, clar i transparent.</i> - <i>La planificació de les sessions i les activitats proposades.</i> - <i>La diversitat d'aspectes, legals, jurídics, socials, psicològics, familiars.</i> - <i>El material de suport i la guia del professorat.</i>

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2013-14.

Taula 8. Aspectes que menys han agradat. Valoració del professorat. Programa ‘Sobre canyes i petes’. Curs 2013-14

Categoria	Nombre total de comentaris	Exemples representatius (frases textuais)
Orientació dels temes/contingut repetitiu	23	- A vegades els alumnes perceben el programa com a excessivament alligador. - Els alumnes tenen la sensació que és repetitiu. -Poca participació. -A la primera unitat, les activitats són una mica avorrides i llargues.
Manca de temps/programa massa extens	8	-El poc temps que tenim a les tutories per desenvolupar el programa.
Problemes amb el material/ falta d'actualització	27	- Les activitats plantejades com fitxes de treball, preferiria activitats més participatives. - Terminologia massa complicada per a ells. - La guia del professor no l'he acabat de trobar prou clara. - El vídeo de quina canya personalment crec que cal actualitzar-lo. - Hi ha activitats molt semblants a les acadèmiques i els alumnes les rebutgen. - Crec que el programa s'hauria de posar al dia. Els audiovisuals fan riure l'alumnat. - No té lligam generacional amb els alumnes amb els que he treballat.
Altres	10	- Potser necessitaríem algú de fora de l'escola per impartir-ho. - Es pot donar alguna sessió formativa més als docents. - És massa teòric. No totes les activitats són idònies per a un grup gran. - Hauria de ser pulcre però auster, per no embellir la temàtica que es tracta.

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2013-14.

Conclusions i recomanacions

La cobertura del programa 'SOBRE CANYES I PETES' en el curs escolar 2013-2014 ha estat del 36% de l'alumnat, recuperant part del descens en cobertura patit durant el curs 2012-2013 (en que va passar d'un 43% a un 31%). La diferència de cobertura per districtes persisteix, superant el 60% a Gràcia i Ciutat Vella, mentre que tot just arriba al 10% a Sant Martí. Els canvis observats en aquest aspecte durant els últims anys poden ser deguts en part a un increment de la validesa de l'indicador, ja que en el càlcul d'aquests es van introduir gradualment elements de millora en la seva elaboració. Tot i així, l'ascens de cobertura respecte l'any anterior és força sensible (16% d'augment). La posada en marxa de projectes territorials, especialment als barris amb pitjor cobertura, podria ser d'utilitat per incrementar la seva presència als centres.

La taxa de resposta va ser del 64% de les aules participants, constituint un resultat semblant a les dels altres programes, però amb un descens important respecte l'any anterior. Seria aconsellable augmentar els esforços per incrementar aquest percentatge..

Més d'un 60% del professorat que va emplenar l'enquesta no va assistir a la formació prèvia a l'aplicació del programa, amb les justificacions d'haver aplicat ja el programa altres anys i altres motius, principalment falta de temps. Per una banda, és necessari augmentar la captació del professorat i, per altra, assegurar-ne l'actualització dels seus coneixements respecte el programa. Seria recomanable valorar actuacions per millorar l'assistència a la formació amb una periodicitat mínima recomanada o obligatòria, ja que gran part del èxit del programa es basa en una bona implementació d'aquest.

Globalment, tant la percepció del professorat respecte l'acceptació de les activitats per part de l'alumnat, com les valoracions vers la idoneïtat i continguts del programa, reben bones puntuacions. La majoria del professorat manifesta intenció de tornar a aplicar el programa.

No obstant, la satisfacció vers la formació rebuda que tot just acabada la sessió formativa és molt positiva, disminueix considerablement un cop ha acabat l'aplicació pràctica del programa, rebent una puntuació inferior a la resta d'ítems. Cal aprofundir en les raons que poden originar aquest canvi i que poden orientar sobre les dificultats

que el professorat afronta a l'hora de posar en pràctica els coneixements teòrics adquirits.

La manca de temps per poder dur a terme el programa i/o considerar-lo massa extens són alguns dels problemes que manifesta el professorat i que, probablement, estan en consonància amb les troballes d'un elevat percentatge de casos que declaren no haver completat el que tenien planificat i d'un baix compliment de les unitats 4 (entrenament d'habilitats d'acceptació, negociació i rebuig) i 5 (distinció entre ús i abús i prevenció de conductes de risc); així com de les activitats complementàries. Cal plantejar-se els motius pels quals el professorat no arriba a assolir aquest treball, tenint en compte la importància de les temàtiques que tracten i de la importància d'aconseguir el recolzament de les famílies, en el cas del lliurament de la guia.

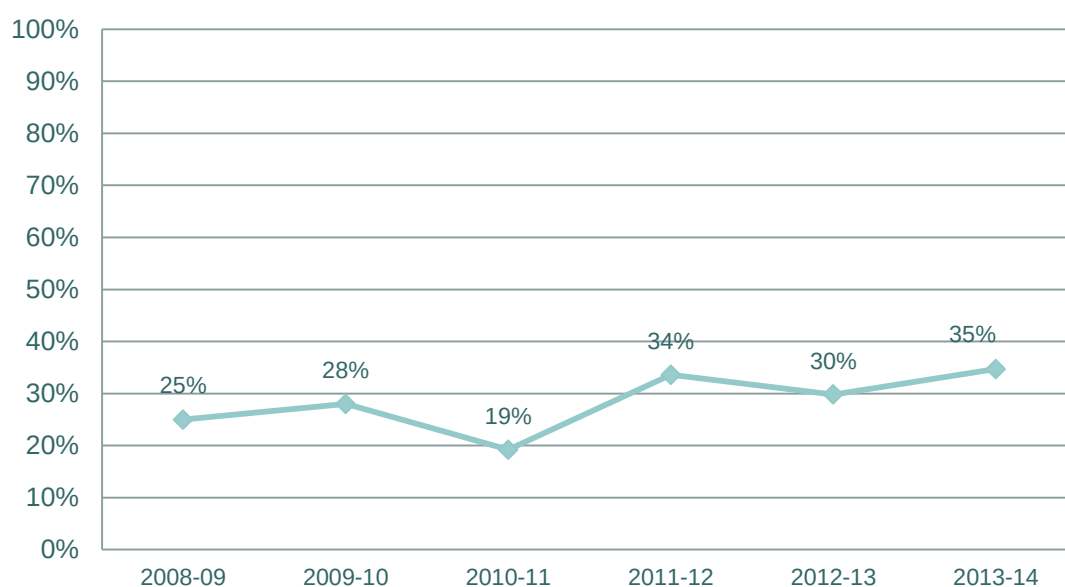
Entre les valoracions a millorar del programa es citen la percepció d'avorrit i repetitiu per alguns docents, la seva semblança amb activitats acadèmiques i la falta d'actualització dels materials, especialment els audiovisuals.

Programa ‘Parlem-ne, no et tallis!’

El ‘Parlem-ne; no et tallis’ és el resultat l’actualització dels antics programes ‘PRESSEC’ i ‘Parlem clar’, és un programa centrat en la prevenció de l’embaràs adolescent i de les infeccions de transmissió sexual, incloent el VIH/SIDA. S’adreça als estudiants de secundària, i es pot aplicar des de 3r curs d’ESO fins a 2n curs de batxillerat o a cicles formatius. El professorat pot triar entre dos itineraris d’acord amb les característiques del grup, del centre i de les seves preferències. El primer (Itinerari 1), amb sis activitats conduïdes pel professorat, permet treballar de forma més lenta i esglaonada; mentre que el segon (Itinerari 2), amb quatre activitats, és més ràpid, incorpora activitats dinamitzades per una parella d’alumnes.

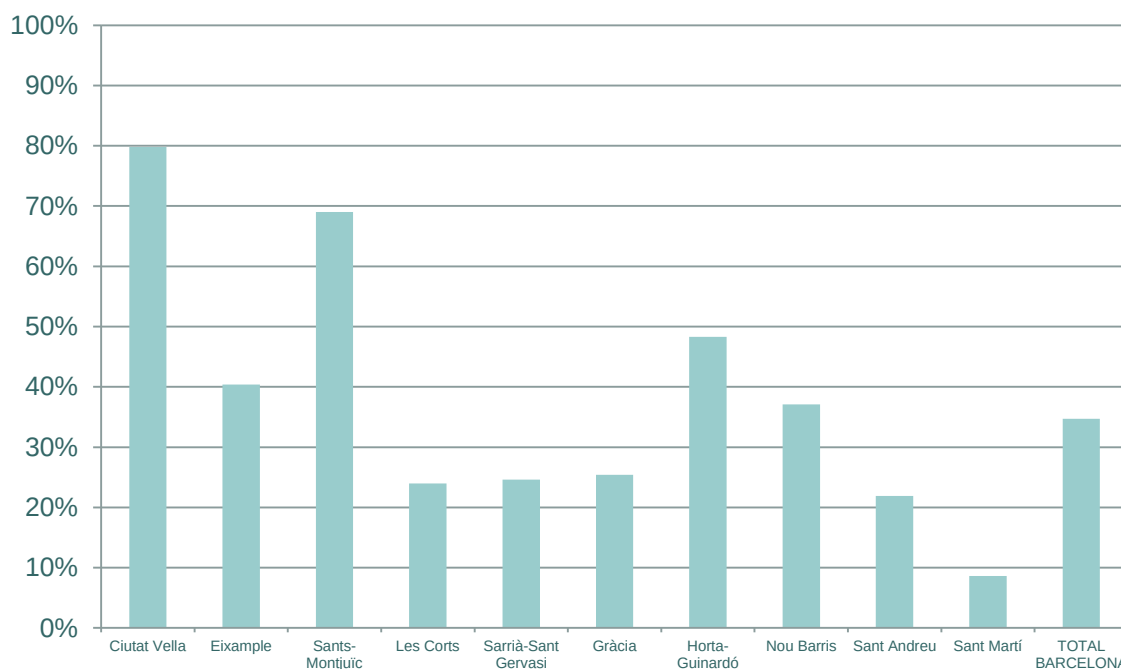
El curs 2013-14 van participar 168 aules pertanyents a 73 centres escolars (33 % dels centres d’ESO de Barcelona). Com veiem a la Figura 16 la intervenció preventiva va arribar a 5.797 escolars, entre ells el 34,7 % dels alumnes de 4t curs d’ESO, representant això una remuntada de la disminució de cobertura observada el curs previ. A la Figura 17 podem observar que la distribució territorial de la cobertura fou desigual amb un rang que oscil·lava entre el 8,6 % a Sant Martí i el 79,8% a Ciutat Vella

Figura 16. Evolució temporal del percentatge d’alumnat que participen al programa ‘Parlem-ne; no et tallis’

Font: Servei de Salut Comunitària. ASPB.

Figura 17. Percentatge d'alumnes que van participar al programa 'Parlem-ne; no et tallis!' segons districte. Curs 2013-14

Font: Servei de Salut Comunitària. ASPB.

Valoració del programa 'Parlem-ne, no et tallis!' per part del professorat

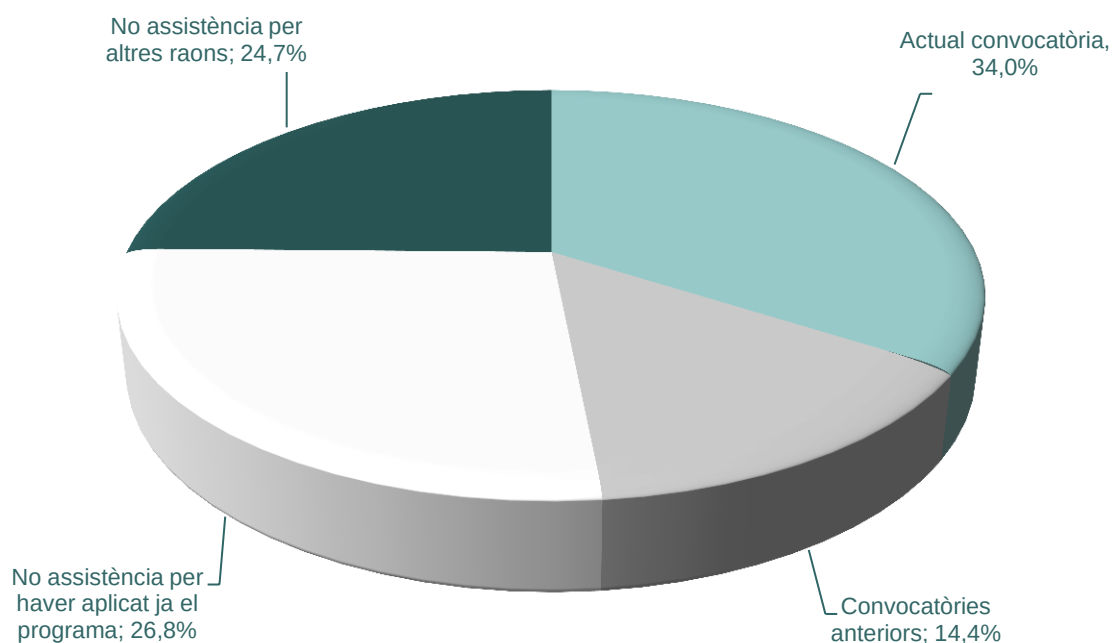
La taxa de resposta del professorat va ser de 47,6 % (n=97) que van treballar amb 2.757 alumnes, distribuïts en 109 aules (64,9 %), de 56 centres escolars (76,7 %). Els resultats que a continuació es presenten s'han obtingut a partir de les valoracions rebudes per part d'aquest professorat.

L'edat mitjana del professorat fou de 43 anys i un 63% eren dones. Com podem observar a la Figura 18, un 34,0% afirmava haver assistit a la formació realitzada prèviament a l'inici del programa, un 14,4% hi havia assistit en convocatòries anteriors, un 26,8% no hi havia assistit perquè ja havia aplicat el programa en anteriors edicions, i un 24,7% no hi havia assistit per altres motius (com el fet que altres companys ja l'havien realitzada o la manca de temps). La formació prèvia es va impartir entre els mesos de novembre i desembre de 2013, consistint en un taller de formació del qual es van fer dues edicions. El 92% dels professors/res van trobar els tallers molt o força interessants, el 92% molt o força útils, el 84% molt o força pràctics i el 92% molt o

força clars. La puntuació mitjana de satisfacció global amb els tallers va ser de 8,1 (en escala 0 a 10).

En un 78,9% de les aules es va aplicar l'itinerari 1. A la Taula 9 es mostren les dades pel que fa a cursos i assignatures on es va aplicar el programa i temps emprat en aplicar-lo, segons es desenvolupés l'itinerari 1 o el 2. En general, s'observa que el programa es va aplicar principalment a 4t d'ESO, tot i que en el cas de l'itinerari 1 es va aplicar a 1er de Batxillerat amb més freqüència inclús que a 4t d'ESO. Ambdós itineraris es van desenvolupar, majoritàriament, en l'espai de tutoria. Les mitjanes d'hores i dies emprats en l'aplicació del programa foren majors en l'itinerari 1, ja que inclou més sessions. Els percentatges de compliment de la planificació feta van ser d'un 50% en l'itinerari 1 i d'un 57% al dos. Els motius més freqüentment nombrats són la "manca de temps", sobretot per la necessitat de compaginar aquestes hores de tutoria amb altres activitats.

Figura 18. Percentatge d'assistència a la formació sobre el programa 'Parlem-ne; no et tallis!'. Curs 2013-14

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2013-14.

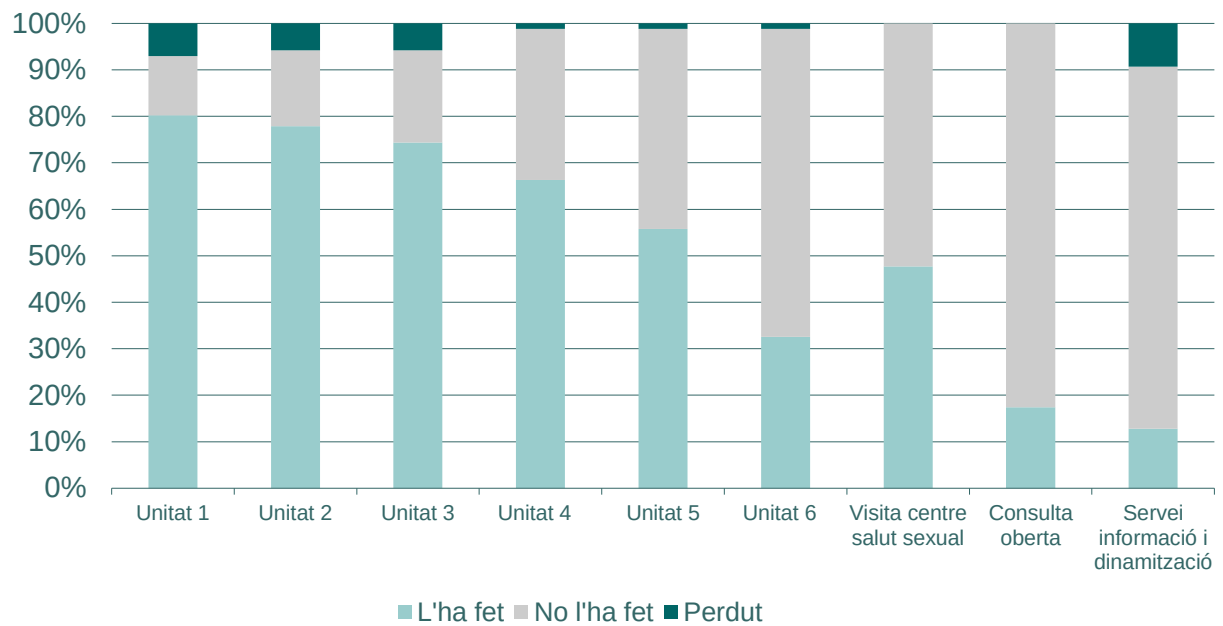
Taula 9. Cursos, assignatures i temps emprat en l'aplicació del programa segons tipus d'itinerari (percentatge d'aules). 'Parlem-ne; no et tallis!'. Curs 2013-14.

	Itinerari 1 (n=56)	Itinerari 2 (n=19)
Curs		
3r ESO	13,9%	0%
4t ESO	38,4%	65,2%
1r Batxillerat	41,9%	26,1%
Altres	8,7%	5,8%
Assignatura		
Ciències naturals	4,6%	0%
Llengua catalana	7,0%	13,0%
Ètica	1,2%	4,3%
Tutoria	79,1%	69,6%
Altres	8,1%	13,1%
Hores emprades (mitjana i rang)	5,5 (0-7)	3,9 (0-7)
Dies emprats (mitjana i rang)	5,7 (1-12)	3,9 (0-8)
S'ha treballat tot allò planificat en el programa (percentatge sobre el total de professorat de cada itinerari)	50%	57%

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2013-14

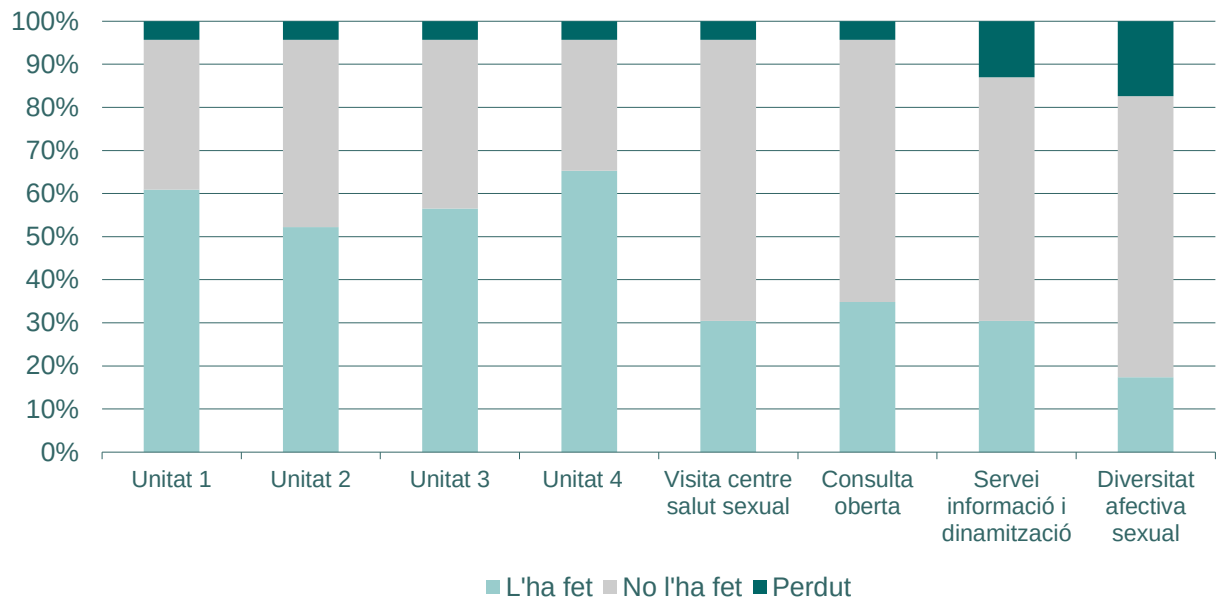
A la Figura 19 i a la Figura 20 es representa el percentatge de professorat que va aplicar les unitats de cadascun dels itineraris. S'observa com, l'itinerari 2 té un major complimenti, tant en l'itinerari 1 com en el 2, les tres darreres activitats d'entorn s'apliquen amb escassa freqüència. Dins l'itinerari 1, destaca el menor compliment de les activitats 4, 5 i 6, en especial d'aquesta darrera.

Figura 19. Percentatge d'aules on es van aplicar les diferents unitats de l'Itinerari 1.

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2013-14.

Figura 20. Percentatge d'aules on es van aplicar les diferents unitats de l'Itinerari 2.

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2013-14.

Els professors/es van valorar, en una escala de 0 (rebuig total) a 10 (totalment satisfactori), diversos aspectes del programa en relació a l'acceptació que el professor/a va percebre per part de l'alumnat i amb la satisfacció pròpia. A la Taula 10 es detalla la

puntuació mitjana que cadascun d'aquests aspectes va rebre per part del professorat i segons l'itinerari escollit. En general s'observen bones puntuacions de tots els aspectes, excepte en el cas de la formació rebuda per l'itinerari 1, i l'itinerari 2 rep puntuacions lleument més elevades que l'itinerari 1.

Taula 10. Valoració i satisfacció del professorat vers diferents aspectes del programa (puntuacions mitjanes sobre una escala del 0 al 10). 'Parlem-ne; no et tallis!'. Curs 2013-14

	Itinerari 1 (n=77)	Itinerari 2 (n=20)
Interès	7,6	7,5
Comprensió	7,7	7,8
Participació	7,5	7,4
Satisfacció del professor/a		
Idoni per l'edat de l'alumnat	7,9	8,4
Continguts educatius	7,7	8,1
Formació prèvia rebuda	7,3	7,9
Satisfacció global	7,5	7,9

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2013-14.

La major part del professorat va declarar que tornaria a aplicar el programa (95,3% en el cas de l'itinerari 1 i 91,3% en el cas de l'itinerari 2).

A la Taula 11 i a la Taula 13 es mostren els aspectes que més i els que menys van agradar al professorat, recollits a l'enquesta d'avaluació mitjançant pregunta oberta. S'han classificat en diferents categories tots els comentaris dels professors/es (primera columna), s'ha comptabilitzat el nombre total de comentaris corresponents a cada categoria (segona columna), i s'ha fet la transcripció literal d'alguns dels comentaris més significatius i que representen l'opinió més freqüentment manifestada pel professorat (tercera columna).

Taula 11. Aspectes que més han agradat. Valoració del professorat. Programa ‘Parlem-ne, no et tallis’. Curs 2013-14.

Itinerari 1		
Categoria	Nombre total de comentaris	Exemples representatius (frases textuais)
Adequació i contingut dels temes	16	-La diversitat i adequació dels continguts i la oportunitat de tractar temes necessaris per al desenvolupament. -El to és l'adequat per dirigir-nos als alumnes d'aquesta edat.
Visita al centre de salut sexual	6	-La visita al Centre de Salut Sexual i Reproductiva considero que ha estat molt positiva, després de sentir els comentaris que feien els alumnes.
Altres unitats/activitats concretes	12	-La part del programa en que l'alumnat participa més activament (com per exemple el joc de rol)” (Itinerari 1 i 2).
Materials, formació i recursos proporcionats	15	- El material és molt fàcil de seguir, tracta molt bé els diferents temes i els motiva a participar. -Tots els recursos que pots fer servir i la llibertat de portar-los a terme.
Resultats obtinguts	14	-Que ha permet encetar debats molt interessants. - Poder parlar amb els meus alumnes de aspectes no habituals a la resta de les meves classes de manera distes.

Taula 12. Aspectes que més han agradat. Valoració del professorat. Programa 'Parlem-ne, no et tallis'. Curs 2013-14. (continuació)

Itinerari 2		
Categoria	Nombre total de comentaris	Exemples representatius (frases textuais)
Orientació/format de les activitats	6	- La dinamització d'activitats per part dels alumnes que han assistit a la formació. -La possibilitat de què els alumnes puguin dirigir dues de les activitats.
Altres unitats/activitats concretes	8	-El joc de les targetes. - L'escenificació per part de l'alumnat.
Materials i recursos proporcionats	1	-El material és molt adequat, pots triar moltes situacions diferents.

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2013-14.

Taula 13. Aspectes que menys han agradat. Valoració del professorat. Programa 'Parlem-ne, no et tallis'. Curs 2013-14.

Itinerari 1		
Categoria	Nombre total de comentaris	Exemples representatius
Adequació i orientació dels temes i activitats	8	-Hem aplicat el programa a 3r d'ESO, perquè els joves d'avui dia comencen a ser sexualment actius molt aviat. -Els materials subministrats. Són poc operatius.
Claredat	7	-Hi ha propostes al programa que no s'acaben d'entendre com aplicar-les.
Resultats obtinguts	4	-Algunes activitats han estat difícils d'aplicar. Sobretot on s'havia de jugar algun rol.
Extensió	12	-Exigeix una inversió de temps de la que no disposem. -Falta de temps per aprofundir en aspectes emocionals.
Parts concretes	3	-El dossier. He improvisat ja que no motivava als alumnes.
Mancances	8	-Potser més presència audiovisual. -S'aborda molt superficialment continguts relacionats amb els diferents mètodes de prevenció d'embaràs. -Crec que es dona molta importància a la SIDA i menys a altres malalties de transmissió sexual.

Taula 14. Aspectes que menys han agradat. Valoració del professorat. Programa 'Parlem-ne, no et tallis'. Curs 2013-14. (continuació)

Itinerari 2		
Categoria	Nombre total de comentaris	Exemples representatius
Idoneïtat del grup d'alumnat	2	-Difícil adequació del contingut a un alumnat tan diferent.
Altres	2	-Que només l'apliquen els professors de català i castellà quan podria ser més transversal.

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2013-14.

Valoració del programa ‘Parlem-ne, no et tallis!’ per part de l’alumnat que ha rebut la intervenció

La taxa de resposta de l’alumnat va ser del 5,5% (n= 321¹) de 23 centres escolars,. D’aquests, un 52% eren nois i l’edat mitjana del total fou de 15 anys (amb un rang entre 14 i 18 anys).

A continuació, a la Taula 15, es mostren les dades pel que fa a cursos i assignatures on es va aplicar el programa, aplicació del taller de la tarda Jove (Centre de Salut Sexual i Reproductiva), i satisfacció mitjana global amb el programa per part de l’alumnat (mesurada en una escala del 0-gens/rebuig total- al 10-entusiasme-) segons es si es va desenvolupar l’itinerari 1 o el 2.

Taula 15. Cursos, assignatures, realització del taller Tarda Jove i satisfacció global segons tipus d’itinerari (percentatge d’alumnes). ‘Parlem-ne; no et tallis!’. Curs 2013-14.

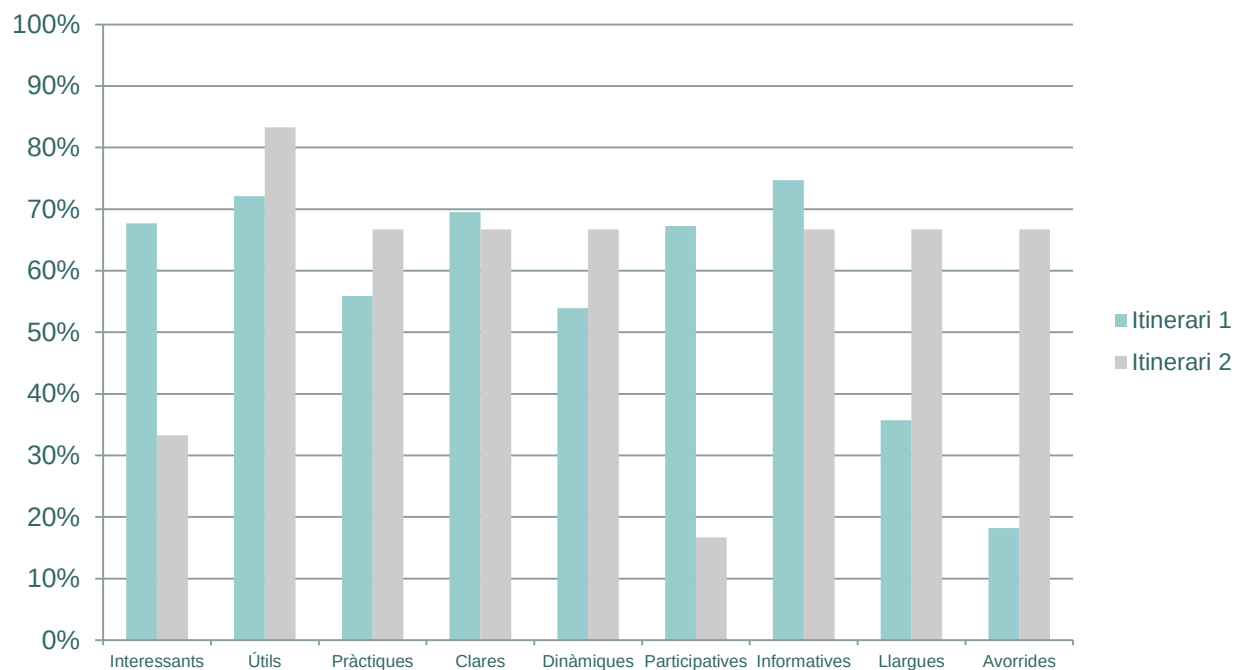
	Itinerari 1 (n=269)	Itinerari 2 (n= 6)
Curs		
3r ESO	28,2%	
4t ESO	64,3%	33,3%
1r Batxillerat	7,1%	16,7%
Altres	0,4%	50%
Assignatura		
Tutoria	81,4%	0%
Ètica	8,9%	0%
Altres	9,7%	100%
Realització taller Tarda Jove	72,5%	16,7%
Satisfacció global (puntuació mitjana)	7,1	7,2

Font: Enquesta d’avaluació del programa, curs 2013-14

¹ 46 enquestes no es van poder utilitzar per estar incomplets.

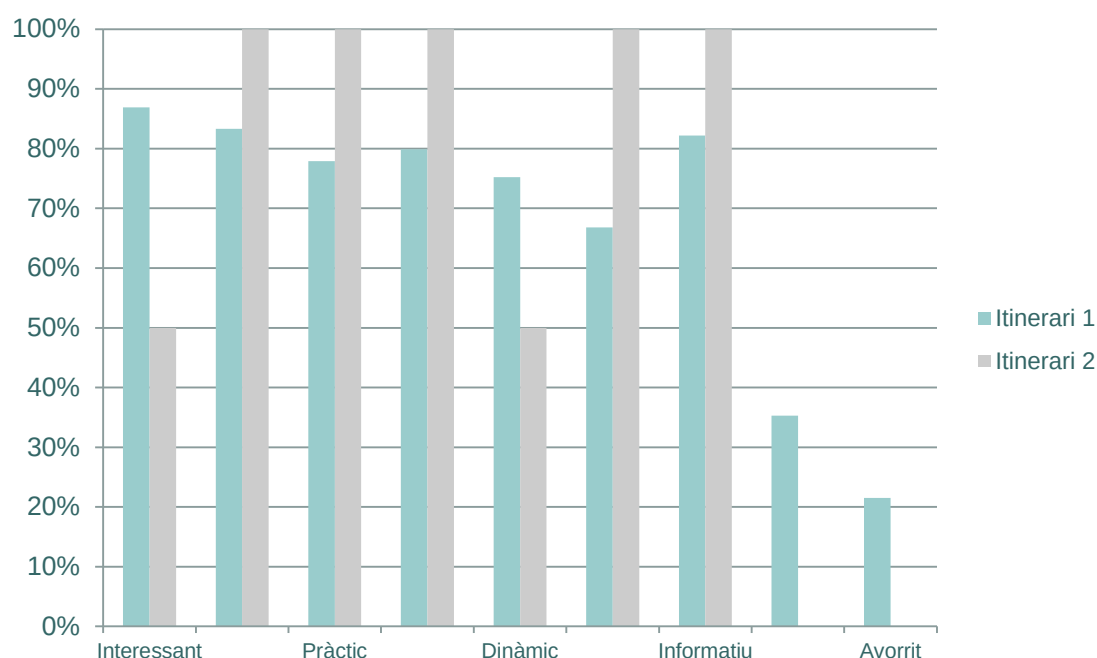
A la Figura 21 i a la Figura 22 es recull el grau d'acceptació de les activitats realitzades i del taller de la Tarda Jove, respectivament. Cadascun dels aspectes valorats es va mesurar en una escala de l'1 al 5 (molt, força, regular, poc i gens). L'itinerari 2, com només aporta sis avaluacions, experimenta gran volatilitat i s'ha de interpretar amb més prudència. Els/les alumnes van valorar positivament la majoria d'aspectes, amb més d'un 70% considerant-les molt o força útils i informatius. No obstant, més d'un 35% en ambdós itineraris consideraren les activitats massa llargues. Pel que fa al taller de la Tarda Jove, tant en un itinerari com en l'altre, van rebre valoracions molt positives de tots els aspectes jutjats; tot i que, el percentatge d'alumnes que el van considerar llarg i/o avorrit també fou considerable.

Figura 21. Valoració per part de l'alumnat de diferents aspectes de les activitats realitzades (percentatge d'alumnes que van fer una valoració com a “molt o força”).
‘Parlem-ne; no et tallis’, segons itinerari. Curs 2013-14.

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2013-14.

Figura 22. Valoració per part de l'alumnat de diferents aspectes del taller de la Tarda Jove (percentatge d'alumnes que van fer una valoració com a “molt o força”). ‘Parlem-ne; no et tallis’, segons itinerari. Curs 2013-14.

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2013-14.

A la Taula 16 i a la Taula 17 es mostren els aspectes que més i els que menys van agradar a l'alumnat, recollits a l'enquesta d'avaluació mitjançant pregunta oberta. S'han classificat en diferents categories tots els comentaris dels/les alumnes (primera columna), s'ha comptabilitzat el nombre total de comentaris corresponents a cada categoria (segona columna) i s'ha fet la transcripció literal d'alguns dels comentaris més significatius i que representen l'opinió més freqüentment manifestada pels/les alumnes (tercera columna). Pel baix número de respostes rebut per part dels alumnes participants de l'itinerari 2, a continuació només són presentats els comentaris dels estudiants del primer itinerari.

Taula 16. Aspectes que més han agradat. Valoració de l'alumnat. Programa 'PARLEM-NE, NO ET TALLIS'. Curs 2013-14.

Categoria	Nombre total de comentaris	Exemples representatius (frases textuais)
Tema i Aprenentatge	67	- Les informacions que ens han donat per fer sexe sense agafar malalties. - Que ens han aclarit els dubtes. - El que més m'ha agradat es parlar del tema de la sexualitat, es un tema que crida l'atenció en els joves.
Organització i Forma	61	- La confiança i la claredat ja que estàvem parlant d'un tema tabú amb tota normalitat. - Poder parlar amb algú amb un grup reduït i fer preguntes que realment t'interessin saber.
Material utilitzat	11	- Les pel·lícules que ens han posat. Era interessant.
Activitats Concretes	74	- La visita al cap d'Horta ja que l'explicació sobre mètodes anticonceptius em va aportar molta nova informació. - El moment de fer les practiques sexuals. - Quan vam fer el torn de preguntes lliurament , que la noia responia a totes les preguntes que li fèiem. - Cuando nos dijeron que pusieramos un condón a un pene de metal porque me parece que fué muy útil.
Altres	16	- Que ens vam saltar classe. - Els preservatius gratis.

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2013-14

Taula 17. Aspectes que menys han agradat. Valoració de l'alumnat. Programa 'PARLEM-NE, NO ET TALLIS'. Curs 2013-14

Categoria	Nombre total de comentaris	Exemples representatius (frases textuais)
Coneixements	14	- Que ja m'ho sabia tot. - Que no ens donen tanta informació. - Hi havia molta informació que ha sabíem i penso que és innecessària.
Activitats Concretes	29	- La xerrada, ha estat molt avorrida. - S'ha fet una mica pesat tot el tema de les malalties, sobretot la del sida ja que l'estem treballant.
Forma i Organització	38	- Les sessions a l'aula, perquè no fèiem res més que llegir d'un power point. - Que et feien parlar encara que tu no vulguis. - EL treball a l'aula no va ser molt informatiu ni dinàmic. - Una mica llarg.
Material	26	- El dossier es fa una mica pesat. - Falta de material interessant. - El que menys m'ha agradat ha estat les activitats del llibret.
Altres	43	- Les explicacions del tutor. - No m'ha agradat que fos tan curt i anàvem ajustats de temps. - La gent que participa sense saber del tema. - Era molt d'hora.

Font: Enquesta d'avaluació del programa, curs 2013-14

Valoració del programa ‘Parlem-ne, no et tallis!’ per part dels joves educadors

Durant el curs 2013-2014, el programa tenia previst la participació en la docència de 24 “Joves educadors”: alumnes voluntaris que col·laboraren en la implementació del programa. Tots tenien entre 15 i 18 anys, amb un edat mediana de 16 anys, el 56% dels quals eren nois. Del total de 24 joves educadors, només tres van realitzar l’avaluació final del programa, donant lloc als següents resultats.

Les tres avaluacions corresponen a noies de 15 a 17 anys de 4t curs d’ESO i van assistir als cursos de formació. La satisfacció mitjana va ser d’un 9 sobre 10 i les tres tornarien a aplicar el programa. El número d’unitats que van impartir als seus companys va oscil·lar entre quatre i cinc.

L’aspecte que més els hi va agradar va ser “poder fer de professora per un dia” i la unitat concreta que parlava del SIDA, mentre que només figura com a comentari negatiu l’actitud dels seus companys de classe.

Conclusions i recomanacions

La cobertura del programa ‘Parlem-ne, no et tallis!’ en el curs escolar 2013-2014 ha estat del 34 %, molt superior a la del curs anterior i la més alta de tota la sèrie. No obstant, resulta problemàtic calcular el denominador al aplicar-se no només a l’ ESO, sinó també al Batxillerat, cicles formatius mitjans i cicles formatius superiors. A més, la cobertura per districtes és molt variable, amb una presència molt baixa al districte de Sant Martí (8%) i molt alta a Ciutat Vella (80%). S’haurien de dissenyar estratègies que harmonitzessin aquestes diferències, com per exemple promoure projectes territorials, sobretot en els districtes de pitjors cobertures.

La taxa de resposta va ser del 65% de les aules participants, fet que implica una àmplia millora amb respecte l’any anterior, però sent encara necessaris esforços per millorar aquest percentatge.. Tanmateix, aquest és el programa que s’ha introduït l’avaluació directa del mateix per part de l’alumnat participant, però havent contestat només el 5,5% del total, és molt limitat el coneixement sobre la validesa de la informació que es pot extreure d’aquestes. S’han de realitzar esforços per millorar la quantitat d’aquestes

dades abans d'estendre aquesta nova línia d'avaluació a la resta de programes. La presència d'un incentiu d'algun tipus, paral·lel al del professorat, seria una senzilla eina de millora molt fàcilment implementable.

Només un 34% del professorat que va emplenar el qüestionari va assistir a la formació prèvia a l'aplicació del programa. Com en el cas de la resta de programes, es recomana un esforç per incrementar aquesta xifra, ja que la bona aplicació de les unitats depèn en gran part de l'adquisició i la pràctica dels recursos i eines que s'ensenyen de forma breu en aquets cursos. Podria haver-hi certa relació entre la caiguda de les valoracions per part del professorat des del final dels cursos a la finalització del programa, i la pèrdua d'assistència en els anys següents, per la qual cosa seria recomanable obtenir informació al respecte. Seria necessari, per una banda, augmentar la captació del professorat i, per altra, assegurar l'actualització dels seus coneixements respecte el programa. És possible que sigui necessari plantejar l'assistència a la formació amb una periodicitat mínima recomanada o obligatòria.

Globalment, tant la percepció del professorat respecte l'acceptació de les activitats per part de l'alumnat, com les valoracions vers la idoneïtat i continguts del programa, reben bones puntuacions, tant per l'itinerari 1 com pel 2. La majoria del professorat manifesta intenció de tornar a aplicar el programa, en ambdós itineraris. Respecte l'any anterior, es perd completament la diferència entre ambdós itineraris en la valoració (favorable al segon fins l'any previ).

En canvi, la satisfacció vers la formació rebuda que, si bé tot just acabada la sessió formativa, és molt positiva, en el cas de l'itinerari 1 disminueix considerablement un cop ha acabat l'aplicació pràctica del programa. Cal aprofundir en les raons que poden originar aquest canvi i que poden orientar sobre les dificultats que el professorat afronta a l'hora de posar en pràctica els coneixements teòrics adquirits; canvis i dificultats que, per altra banda, semblen no aparèixer quan s'aplica l'itinerari 2.

La manca de temps per poder dur a terme el programa és un dels problemes que manifesta el professorat d'ambdós itineraris i que, probablement, està en consonància amb el baix compliment de les darreres unitats, en el cas de l'itinerari 1 i de les

activitats d'entorn en ambdós itineraris. Les unitats 4 (comunicació assertiva), 5 (habilitats de negociació i rebuig) i 6 (*role-playing* per entrenament en habilitats socials i de comunicació) treballen aspectes necessaris per modelar l'actuació de l'adolescent davant les conductes de risc, per tant la seva aplicació es fa necessària. Així mateix, cal mencionar que les activitats d'entorn 'Consulta oberta' i 'Servei d'informació i dinamització' no estan disponibles a tots els centres escolars, i per tant el seu compliment està condicionat a aquest fet.

La darrera activitat d'entorn és un treball que duen a terme els professors/es individualment i grupalment, i és important de cara a aconseguir posicions inclusives vers la diversitat afectiva i sexual. Aquesta activitat, que només afecta al professorat, només es va realitzar en el 17% dels centres que varen aplicar l'itinerari 1 i la mateixa proporció (17%) dels que van aplicar l'itinerari 2.

Pel que fa a l'avaluació feta pels/les alumnes, cal destacar la valoració positiva que en fan tant de les activitats en general, però sobretot del taller de la Tarda Jove. L'alumnat va veure interessants, útils, clares i informatives les activitats en ambdós itineraris. Les diferències entre ambdós itineraris no són valorables per la baixa quantitat de respostes d'alumnes de l'itinerari 2.

Pel que fa al taller de la Tarda Jove, tant en un itinerari com en l'altre, va rebre valoracions molt positives de tots els aspectes jutjats; tot i que, el percentatge d'alumnes que el van considerar llarg i/o avorrit també fou apreciable.

Aquestes valoracions coincideixen amb els comentaris que els/les alumnes fan a través de les preguntes obertes sobre aspectes que més i menys els van agradar. No obstant, arran d'aquests comentaris, destaca també la valoració dels continguts del programa com a repetitius o ja sabuts, els problemes d'actitud dels companys de classe i l'excessiu pes d'algunes unitats (SIDA) sobre altres.

Les avaluacions del professorat no semblen captar tots els aspectes que l'alumnat ressaltava, com la pitjor valoració de les activitats pel que fa al seu dinamisme, utilitat i possibilitat de participació, desenvolupament de les sessions o maneig i control del

grup. Caldria, explorar la possibilitat d'actualitzar la forma i els continguts del programa i/o adaptar-los als diferents tipus d'alumnat existent; intentant fer-los més atractius pels/les alumnes i flexibilitzar-los segons les preferències que explicitin al llarg de les unitats.

Estratègia ‘Fem Salut!’

Fa set anys es va començar de manera pilot a diverses escoles l’estratègia escolar Fem Salut! donant resultats prometedors. Es va basar en el projecte “Pla preventiu de centre”, que des de l’ASPB es va desenvolupar en alguns centres enfocat a la prevenció de consum de drogues. L’avaluació d’aquest va fer recomanable ampliar-ho a altres àmbits de la promoció de la salut. Amb el suport d’un grup de treball format per experts de diverses àrees, tant de salut com d’educació, es va elaborar la proposta anomenada Fem Salut! basada en els resultats de l’avaluació i experiència acumulada durant aquests darrers anys.

Fem Salut! és una estratègia que orienta la promoció d’entorns i conductes saludables als centres escolars. A més a més de les intervencions que es venen realitzant dins dels àmbits individual i d’aula, és necessari que les polítiques i els entorns afavoreixin el desenvolupament dels estils de vida saludables dels futurs adults.

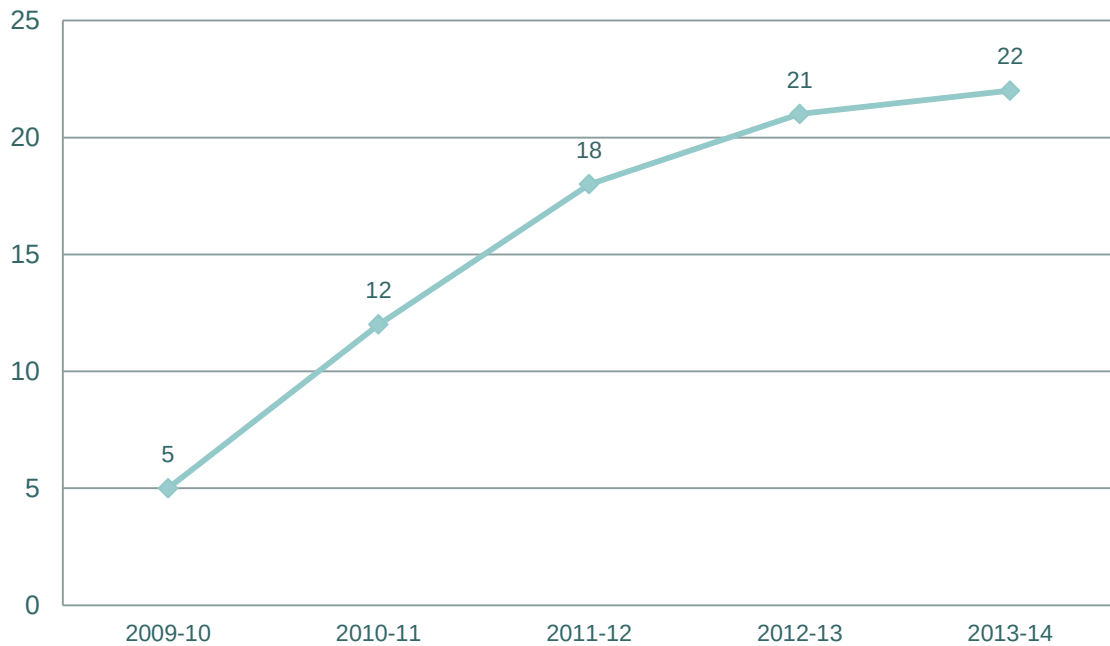
La prevenció ha de possibilitar la participació activa de la ciutadania, per això Fem Salut! proposa partir del consens i el compromís de tots els membres de la comunitat educativa (professorat, famílies i alumnat), perseguint que disposin d’eines per a desenvolupar un control adequat sobre els condicionats que intervenen en el seu nivell de salut, podent responsabilitzar-se d’ells i gestionar-los.

Des del Fem Salut! es proposa l’elaboració d’un pla d’escola de promoció de la salut, desenvolupat a partir d’un procés participatiu on professorat, famílies i alumnat, amb l’assessorament i suport del Servei de Salut Comunitària de l’ASPB, discuteixin i impulsin les accions a instaurar en el centre per tal d’aconseguir un entorn saludable i preventiu.

L’ASPB ofereix la participació dels centres educatius en un grup de treball que compta amb el suport de l’Institut de Ciències de l’Educació (Universitat de Barcelona), per facilitar l’intercanvi d’experiències i fomentar l’aprenentatge comú. Aquesta activitat s’inclou en el Pla de formació permanent del Departament d’Ensenyament i proporciona un certificat de 45h de formació reconegudes. Cada any participen una mitjana de 20 professors.

La cobertura del Fem Salut!, com es pot observar a la Figura 23, ha anat augmentant progressivament des de la seva creació fins a l'actualitat. El curs 2013-14 es va aconseguir avaluar 18 centres dels 22 adherits a l'estratègia. El número total de possibles beneficiaris, alumnes dels 22 centres educatius actius són 15.888.

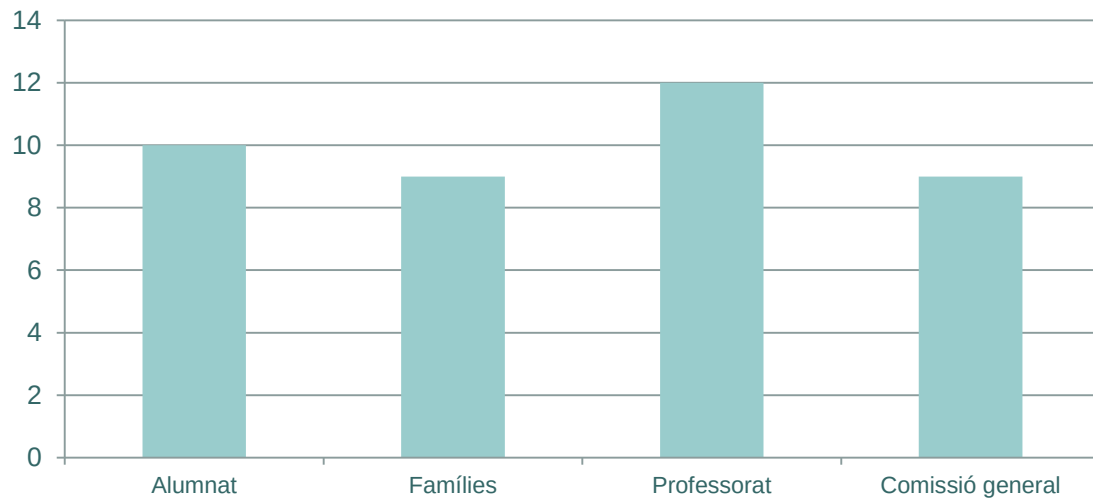
Figura 23. Evolució temporal del número de centres adherits a l'estratègia "Fem Salut!".

Font: Servei de Salut Comunitària ASPB

En quant als indicadors de participació, el 40% dels centres ha desenvolupat totes les subcomissions. Les comissions que han estat considerades com més difícils de formar són la Comissió General i la de famílies. Fem Salut! implica una mitjana de 5 reunions anuals. La mitjana de participants per comissió és: alumnat: 11; professorat: 3; famílies: 5. La satisfacció dels membres de la comissió (valorada en una escala del 1-5) és de 4,3 per l'alumnat, 4,1 pel professorat y 3,8 per part de les famílies. A la Figura 24 podem veure el número de comissions formades als centres Fem Salut! dels quals hem rebut qüestionaris d'avaluació.

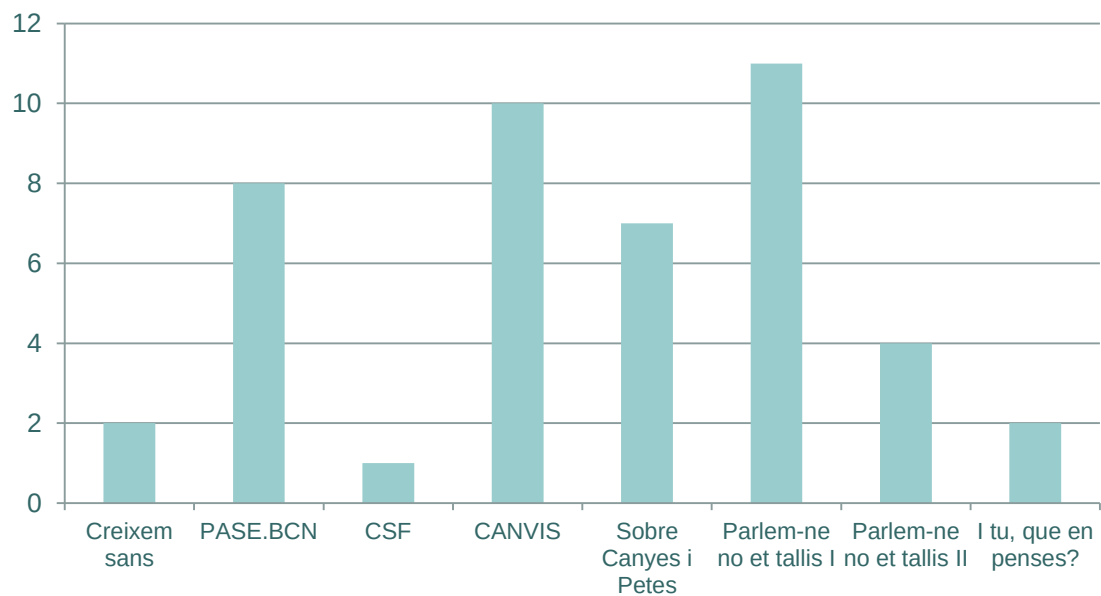
Figura 24. Número de comissions formades als centres Fem Salut! avaluats durant el Curs 2013-14.

Font: Servei de Salut Comunitària ASPB

En quant als programes de la cartera de serveis de l'ASPB, el 33% dels centres van realitzar un programa de l'ASPB, el 5,5% dos, el 27.7% tres, el 16.6% quatre i el 11.1% cinc. En la Figura 25 podem veure el número de centres que ha realitzat cadascun del programes durant el curs 2013-14.

Figura 25. Número de centre "Fem Salut!" avaluats que han realitzat els diferents programes de l'ASPB.

Font: Servei de Salut Comunitària ASPB

En quant a les normatives presents al diferents centres es va identificar que el 83,3% dels centres disposaven de normativa per l'àmbit de la salut mental, el 72,2% pel de drogues, el 66,7% pel d'alimentació i activitat física i el 44,5% pel d'afectivitat i sexualitat. Pel que fa a les àrees de detecció de risc que disposem de protocol a l'escola es va identificar que en el 61,1% hi havia protocol de salut mental, en el 61,1% de drogues, en el 66,7% d'alimentació i activitat física i en el 50% de sexualitat i afectivitat. La normativa es va donar a conèixer a la comunitat educativa un 83,3% dels casos.

Pel que fa a la coordinació i derivació amb diferents serveis, es va donar amb el CAP, el CSMIJ, el PASSIR, entre d'altres. En el 73.3% dels centres s'incrementà la participació de les famílies a la vida escolar. Un 66.6% va difondre entre l'alumnat les alternatives d'oci saludable del municipi. En el 94.4% dels centres es van organitzar diades esportives. En el 83.3% dels centres s'incorporaren en el pla d'acció tutorial objectius de prevenció de factors de risc de salut. En el 55.5% dels centres es van posar a disposició del professorat recursos externs per a les seves demandes d'informació, formació o assessorament sobre temes de salut. En el 77.8% dels centres de secundària no es va facilitar l'accés a preservatius a l'alumnat més gran del centre.

Finalment, respecte les barreres i els facilitadors, el 44.4% dels centres van detectar com a barrera principal la manca de temps i la necessitat d'utilitzar hores del programa curricular. El 38.8% dels docents referents van percebre com a principal facilitador l'entusiasme i la implicació de l'alumnat, seguit del 27.7% dels centres que van identificar el suport de l'equip directiu.

Conclusions i recomanacions

La cobertura de l'estratègia Fem Salut! ha anat augmentant progressivament des del seu inici al curs 09-10 fins a l'actual curs, si bé cal destacar una tendència a l'estabilització en els darrers dos cursos.

Els centres que estan adherits a l'estratègia manifesten la incorporació de diferents mecanismes de promoció de la salut tant en l'àmbit tutorial, com en accions de més amplitud, a nivell d'escola i de comunitat (ex.: connexió amb recursos d'oci saludable del territori o organització de diades esportives).

La valoració de tots els agents implicant és molt positiva, sent-ho menys la de les famílies. En aquest sentit es destaca que la comissió de famílies és de les més difícils de posar en marxa.

De cara a evitar que l'estabilització es converteixi en una estancament de la cobertura podria ser bo tenir en compte que el suport de l'equip directiu i l'entusiasme de l'alumnat són considerats claus, i que la manca de temps i la necessitat de disposar d'hores curriculars per desenvolupar el Fem Salut! comporten una barrera. Tenint en compte això, podria ser interessant desenvolupar un pla de millora de la cobertura.

Aspectes generals a millorar

A excepció del programa PASE, el descens observat durant els anys anteriors als diferents programes escolars sembla haver-se detingut, i inclús haver recuperat seguiment respecte els anys anteriors. En el cas del Fem Salut! i el 'Classe sense fum' es percep una tendència a l'estabilització. Tot i això, les diferències entre districtes en quant a presència d'aquets programes a les escoles no s'han aconseguit reduir. Entre aquets destaca el districte de Sant Martí, situant-se sistemàticament a la cua en la totalitat dels programes, i arribant a tenir 10 vegades menys seguiment en alguns dels programes que altres districtes.

Com a eina per harmonitzar aquestes diferències es proposa promoure la formació de projectes territorials, sobretot en els districtes de pitjors cobertures. Aquets projectes permetrien aprofundir en el coneixement de les característiques pròpies de cadascun dels territoris, aconseguint mitjançant això una correcta adaptació dels programes a aquestes poblacions i consegüentment l'èxit dels programes.

S'ha produït un sensible augment en quant a la taxa de realització de l'avaluació per part del professorat respecte dels anys previs, podent ser deguda a l'exigència d'aquest tràmit per poder rebre el certificat del curs.

Així mateix, el compliment amb el programa previ per part del professorat encara no arriba al 50% del total. Els motius més anomenats són la falta de temps o la realització anterior o per part d'altres companys de feina. La importància d'aquestes sessions de formació és capital per poder desenvolupar correctament les unitats, i és per això que s'haurien de buscar solucions per incrementar l'assistència a les sessions formatives.

Respecte aquestes formacions inicials, el professorat mostra una gran satisfacció amb les infermeres de comunitària encarregades de les mateixes, però aquesta satisfacció es redueix al finalitzar el programa. Seria interessant investigar les raons d'aquest fenomen per poder planificar la seva correcció.

La falta de temps, la competència amb altres activitats i l'aparició d'imprevistos durant el curs produeix un descens gradual en la implementació del programa a mesura que avança el número d'unitats. La millor senyalització de les activitats imprescindibles i la possibilitat de sintetitzar o reduir algunes parts podrien permetre que el professorat pogués adaptar els programes a les disposicions concretes que vagin sortint.

Entre les parts millor valorades pel professorat, destaquen la correcta adequació a la edat de la classe, els exercicis de role-playing per part de l'alumnat, els materials audiovisuals i les temàtiques. Aquets primers tres aspectes també repeteixen sovint entre els menys valorats, ja que moltes situacions són qualificades d'irreals i fora dels ambients del seu alumnat i el material audiovisual rep un número important de crítiques degut a la seva falta d'actualització. També es mencionen la gran quantitat d'informació, la repetició d'aquesta i la densitat d'algunes unitats com a causes de pèrdua d'interès entre l'alumnat. En el cas del Fem Salut! es destaca com a positiva la implicació de l'equip directiu i l'entusiasme de l'alumnat. Darrera d'aquestes valoracions, per tant, es dibuixa una gran heterogeneïtat de professors, alumnes i dinàmiques escolars. Les solucions per augmentar la satisfacció dels programes podria ser oferir elements de personalització al professorat perquè pugui adaptar millor el programa al seu àmbit. També seria important assegurar que l'equip directiu doni suport i que els/les estudiants sentin propera la intervenció. Dins de les possibilitats s'hauria d'actualitzar el material, sobretot l'audiovisual, per evitar que els estudiants perdin la identificació amb les situacions explicades.